

Sammanställning av dialoger

Möjligheternas översiktsplan
Tjörns kommun

Sammanställning av dialoger

Möjligheternas översiktsplan, Tjörns kommun
2022-12-01

Genomförande av dialoger

Dialogerna har genomförts av olika representanter från Tjörns kommun, i huvudsak av Karin Löfgren, Pernilla Attnäs Björk och Anna Aldegren.

Sammanställning av dialoger

Carolin Folkeson och Paula Widmark, Norconsult AB

Kartor och illustrationer: Norconsult AB

Foto omslag: fotoflyg.se

Innehåll

Inledning	4
Hur gick dialogerna till?	4
Läsanvisning	4
Digital dialog: Möjligheternas ÖP	5
2040-frågan	5
Hej Tjörnbo	9
Tjörns själ 2.0	14
Dialog företagsarena	18
Hur ser du på Tjörns näringsliv 2040?	18
Företagande på landsbygden	19
Företagande i Tjörns serviceorter	20
Vallhamn	22
Skoldialoger	23
Skolmöten	23
Måndagsklubben	25
Fokusmöten	27
Landsbygdsutveckling	27
Klimat och natur	31
Friluftsliv och rekreation	33
Skärgården	35
Min gröna plats	37

Inledning

Detta är en sammanställning av de dialoger som gjorts med medborgare, företagare, organisationer och barn i samband med framtagandet av ny översiktsplan. Dialogerna genomfördes framförallt under 2021 och 2022.

Hur gick dialogerna till?

Under arbetet med att ta fram ny översiktsplan har ett flertal medborgardialoger genomförts för att tidigt få inspel och tankar om kommunens långsiktiga utveckling. Dialogerna har genomförts både digitalt och fysiskt. För att nå ut brett har även uppsökande dialog använts.

Den digitala dialogen om Möjligheternas ÖP genomfördes mellan juli och oktober 2021 och omfattade fem delar; *Möjligheternas ÖPodd*, *2040-frågan*, *Hej Tjörnbo*, *Sagan om Tjörn* och *Tjörns själ 2.0*. De olika dialogdelarna var tillgängliga genom en dialogportal på kommunens hemsida. I *Möjligheternas ÖPodd* samtalande kommunens politiker och tjänstepersoner om vad hållbar samhällsplanering är och vad den syftar till, i några korta videoklipp. *2040-frågan* handlade om Tjörns framtid, vad som är viktigt att bevara och vad som översiktsplanen borde styra fram till 2040. Den frågade även om hållbarhet och vilken hållbarhetsfråga som är viktigast. *Hej Tjörnbo* ställde frågor till olika målgrupper; barnfamiljer, åretruntboende, delårsboende, företagare och besökare. Bland annat om vad som är bra och dåligt med Tjörn idag, om att bosätta sig på Tjörn och vad som skulle kunna få en att flytta härifrån. I *Tjörns själ 2.0* gjordes uppföljning av den cultural planningdialog som skedde 2010–2012 i samband med framtagande av gällande ÖP2013. Denna gång kunde deltagarna peka ut viktiga platser i kommunen på en karta. Bland annat vad man är stolt över, vad som kännetecknar Tjörns identitet och vad som är bra landsbygdsutveckling. I *sagan om Tjörn* fick invånare själva berätta en saga om Tjörns framtid. Sagorna finns sammanställda i ett eget dokument.

Våren 2021 genomfördes dialog med företagarna på Tjörn vid tre digitala möten i deras forum Företagsarena. Tre teman diskuterades

och företagarna fick lämna inspel till översiktsplanarbetet.

Hösten 2021 genomfördes skoldialoger med elever på Bleketskolan och Häggvallskolan. De fick information om översiktsplanering och fick svara på frågorna i dialogportalen. Tillsammans med Funkis fritid genomfördes dialog på mötesplatsen Måndagsklubben, där deltagarna kunde välja att skriva, rita eller göra inlägg i den digitala dialogportalen.

Under våren 2022 genomfördes dialogmöten med fokusgrupper. Under mötena behandlades fyra olika teman; *klimat och natur*, *landsbygdsutveckling*, *friluftsliv och rekreation* samt *skärgården*. Inbjudna var särskilda grupper kopplade till varje tema samt politiker.

Parallellt med ÖP-dialogen har även andra invånardialoger som berör samhällsplaneringen skett. *Min gröna plats* var en dialog med fokus på Tjörns gröna ytor och rekreativsområden, i samband med bearbetning av kommunens naturvårdsprogram. Här kunde invånarna peka ut viktiga gröna platser i en digital karta och ge inspel om bland annat varför dessa platser är viktiga och vad som skulle få dem att besöka gröna platser oftare. Under arbetet med Tjörns äldrestrategi genomfördes även enkät och samtal med äldre i kommunen. Denna dialog är dock inte sammanställd i detta dokument.

Läsanvisning

Sammanställningen är uppdelad i fem kapitel, den digitala dialogen Möjligheternas ÖP, de fyra fokusmötena, Företagsarena, skoldialogen samt ett kapitel med resterande dialoger.

Genom hela rapporten finns citat från inkomna synpunkter i pratbubblor och moln.

Digital dialog: Möjligheternas ÖP

Den digitala dialogen Möjligheternas ÖP hölls genom en digital plattform och var öppen för svar mellan juli och oktober 2021. Här sammanfattas svaren från tre av dialogerna, *2040-frågan*, *Hej Tjörnbö!* samt *Tjörns själ 2.0*. Dialogen *Sagan om Tjörn* finns sammanställd i ett eget dokument. Dessutom kunde invånare skicka in förslag på ämnen för en podd. Ämnen som önskades var bland annat avsnitt om översiktsplanen syfte och innehåll, infrastruktur, VA samt om kommunens olika verksamheter.

2040-frågan

Många frågor om framtiden dyker upp i kommunens arbete med ny översiktsplan (ÖP). I Möjligheternas ÖP blickar kommunen mot 2040 som planeringshorisont. Hjälp oss att besvara några av 2040-frågorna, och att ställa de frågor du själv tycker är viktigast för framtiden!

1. Vilken markanvändning som finns idag tycker du är viktigast att vi har kvar 2040?

En stor del av svaren rör bevarande av jordbruksmark och naturområden. Många önskar ett

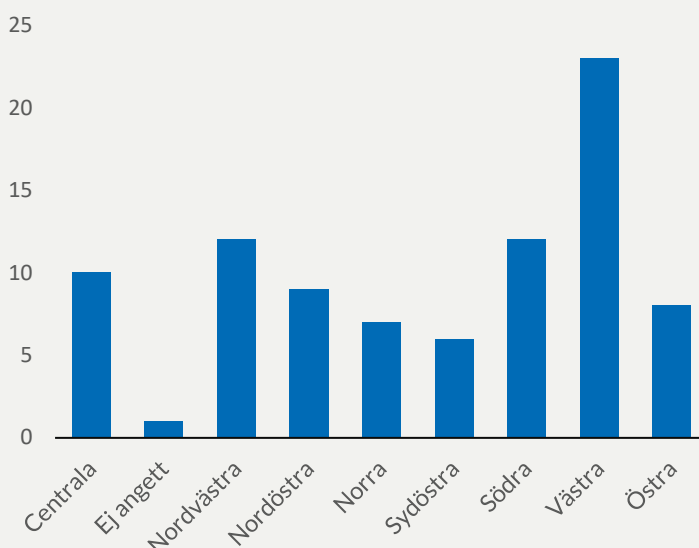
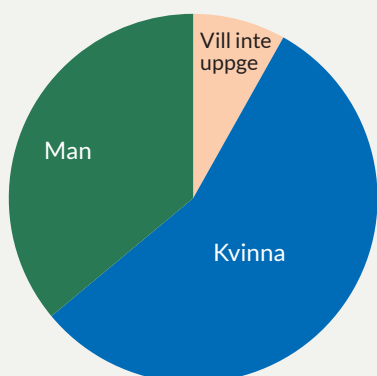
ökat jordbruk för att nyttja den markresurs som finns. Jordbruksmarken ses som viktig för att klara klimatomställning och för ökad livsmedelsproduktion. Flera lyfter närproducerad mat. Flera föreslår också ett större antal ängar och betande djur för att hålla markerna öppna.

Många värnar om naturen och den orörda mark som finns på Tjörn. Både som rekreation och för att skydda den biologiska mångfalden. Tjörnborna bryr sig om sin natur, skogarna och landskapet. Flera lyfter att man inte bör sprida bebyggelsen eller bygga på idag orörd mark för att hålla naturen intakt.

Flera lyfter också strandskyddet och en stark önskan om att skydda stränderna och kustlinjen

Dessa svarade på dialogen 2040-frågan

- Ungefär 200 inspel från nästan 100 personer
- Huvudsakligen helårsboende
- Främst i åldrarna 31–64 år
- Boende över hela kommunen

Mer vind- och våkraft, samt solenergi. Stöd till återställning av kustnära fiske.

Strandskyddet!! Låt vår kustlinje finnas kvar för framtida generationer. Bygg inte bort den. Privatisera aldrig stranden.

Effektiva transporter, vilket kräver en ännu mer välfungerande kollektivtrafik. Och att vi använder och skyddar grundvattnet på ett bra sätt. Att många stora fina hus står tomma en stor del av året är ohållbart.

Vi ska vara ett samhälle där alla ska kunna trivas och där man ska kunna finna lugnet, lagom långt från storstaden. Det småskaliga måste bevaras samtidigt som det vore bra att locka fler åretruntboende. Tjörn ska inte bli en ö endast för turister och sommar-gäster/delårsboende!

så att de fortsatt ska vara tillgängliga för allmänheten. Några tycker att man inte ska bygga längs kusten alls.

Tjörns unika kulturmiljöer och kulturlandskap med orörda bergsklippor lyfts av flera som viktigt att bevara.

Flera tycker att det är viktigt att förtäta och bygga mer i tätorterna nära service och kollektivtrafik. Några vill ha fler bostäder generellt på Tjörn. Flera vill ha mer fokus på att få människor att bo året runt, och några lyfter omvandling av fritidshusområden till året-runt-standard som ett bra alternativ. Andra menar snarare att Tjörn är färdigbyggt och att det därför inte bör byggas mer.

Tjörns infrastruktur med vägnät och gång- och cykelnät bör förbättras, och vatten- och avloppsfrågan lyfts av flera som viktigt att ta itu med. Kollektivtrafiken anser många vara undermålig och bör utökas. Några tycker att det ska byggas en ny bro.

2. Vad tycker du är viktigast att kommunen styr med hjälp av ÖP fram till 2040?

Den fråga som allra flest lyfter är den gröna omställningen för att anpassa utvecklingen till ett förändrat klimat. Tjörn behöver minska sitt klimatavtryck och klimatanpassa ön för högre grad av självförsörjning och motståndskraft. Många lyfter frågor som att bevara natur och jordbruksmark, att säkerställa energi- och vattenförsörjningen och att skydda stränder. Jordbruket behöver fortsatt finnas för att klara självförsörjning och bönderna behöver klara omställningen. Skydd och bevarande av havet och naturen är centralt för många, både för att spara orörd natur och för att säkerställa rekreation för allmänheten. Många önskar att allmänheten fortsatt ska ha tillgång till stränderna och att dessa skyddas från exploatering.

Hur och var nya bostäder ska byggas är något som engagerar många. Flera tycker att det är

Närheten till havet för alla i form av ren tillgänglighet och också i form av bänkar och liknande på dessa platser. Att vi verkligen gör vårt vackert och inte bara funktionellt. Marken bör absolut få mer bebyggelse på lämpliga ställen.

Trafksituationen till fastlandet måste bli bättre. Det är kaos över Tjörnbron dagligen.

viktigt att det byggs i de befintliga tätorterna och att bebyggelsen inte sprids över hela ön. Flera vill ha fler bostäder och att det byggs billigt. Vissa är oroliga att ön ska byggas sönder eller att värdefull natur eller jordbruksmark ska tas i anspråk. Även kulturlandskapet och stads- och landskapsbilden engagerar flera.

Frågan om fler åretruntboende är central för många, och några föreslår en boendeplikt eller liknande för att öka andelen helårsboende. Utan helårsboende får kommunen inte in de skatteintäkter som behövs. Samtidigt upplever många en obalans mellan åretruntboende och delårsboende, med för lite fokus på dem som bor året runt.

Många svarar att trafknätet med gång- och cykelbanor och kollektivtrafik är en central fråga för 2040. Några lyfter att infrastrukturen måste hänga med när Tjörn byggs ut. Det önskas fler cykelvägar bland annat längs de stora bilvägarna. Trafksituationen till fastlandet behöver lösas och några vill ha en ny bro eller föreslår en tunnel. Andra lyfter kollektivtrafiken som instrument för att nå en mer hållbar framtid, och att kollektivtrafiken måste bli mer smidig och snabb.

Några svarar att distansarbete är en möjlig framtidsfråga. Då kan fler bo på Tjörn utan att behöva pendla. Flera vill ha en ökning av arbetsplatser och verksamheter i kommunen.

Några tycker att kommunen styr för mycket och borde minska handläggningstider eller låta invånarna få bygga som de vill.

3. Vad tror du är den stora hållbarhetsfrågan på Tjörn 2040?

Energifrågan engagerar många där ett stort antal föreslår fokus på mer grön energi med en utbyggnation av solceller och vindkraftverk för att klara klimatomställningen. Flera lyfter behovet av en högre självförsörjningsgrad av energi på Tjörn samt en minskad elanvändning. Någon är dock orolig att fler vindkraftverk kan förstöra skärgården.

Många lyfter också vattenförsörjningen som en central fråga. Vatten- och avloppssystemet behöver ses över och byggas ut. Dricksvattenförsörjningen behöver lösas långsiktigt för att vara stabilt.

En annan hållbarhetsfråga som lyfts av många är jordbruket och möjligheten till mer närproducerad mat. Genom att bevara odlingsbar mark kan Tjörn klara framtida matförsörjning. Några svar rör gemensamhetsodlingar för boende. Skydd och bevarande av natur och hav är också något som många svar handlar om. Fler är oroliga att naturen ska byggas sönder av bostäder och infrastruktur. Några andra lyfter havsmiljön och att skydda exempelvis ålgräs från att förstöras. Algblomning och övergödning är problem som måste hanteras. Fler vill bevara stränder, klippor och berghällar.

Många lyfter hållbara transporter och kollektivtrafik som en viktig fråga. För att minska utsläpp måste fler gå, cykla och åka kollektivt. Svaren föreslår fler cykelvägar, utbyggnad av laddstationer för att ladda elbilar, eldriven sjöfart och flexibel kollektivtrafik så som anropsstyrd trafik.

Några menar att all service behöver finnas lokalt för att slippa resa och att nya bostäder ska byggas nära kollektivtrafik.

Flera menar att den sociala hållbarheten måste tänkas in i diskussionen om hållbarhet, och lyfter frågor så som dialog, gemenskap, samverkan och segregation. Människor behöver informeras och engagera sig i samhället. Det behöver finnas bostäder som människor har råd med i livets alla faser. En åldrande befolkning kräver omsorg och tillgängliga bostäder. Några lyfter att vi måste ändra vårt sätt att leva för att nå en hållbar framtid.

Samhället behöver klimatanpassas för att klara mer extrema väder så som skyfall, värmeböljor, torka och översvämning. Några lyfter hållbart byggande med miljövänliga hus eller flexibla lokaler. Flera menar att det inte är hållbart med så många delårsboende med stora hus som står tomma en stor del av året.

Några menar att de tycker politikerna gör för lite för att minska utsläppen av växthusgaser.

Några lyfter att de önskar fler lokala arbetstillfällen vilket också minskar andelen som behöver pendla. För att klara omställningen till ett hållbart samhälle måste kommunen hjälpa näringslivet och företagen. Småföretag bör främjas. Någon tycker att kommunen borde satsa på en ökning av industrier medan en annan vill se färre industrier.

4. Vad vill du att Tjörn har för identitet 2040, som samhälle och plats?

De flesta svaren rör Tjörns unika natur och kulturmiljö. Dessa miljöer värdesätts högt av

Tjörnborna men många upplever att de naggas i kanten och riskerar förstöras om de inte skyddas. Tjörn ska vara attraktivt och vackert med stor möjlighet till rekreation och fina levande boendemiljöer. Havet och kusten är centralt för många och en stark del av Tjörns identitet.

Många tycker att identiteten borde fokusera mer på Tjörn som en plats att leva på året runt, och att det borde vara mindre fokus på turism. Det bör finnas god service och möjlighet att bo på hela Tjörn under livets alla skeden. Det borde bli fler åretruntboende. Några tycker däremot att Tjörn inte bör satsa på att bli fler invånare, utan att fokus borde vara på de som redan bor på ön. De få naturområden som finns ska inte exploateras sönder.

Det ska vara mer fokus på småföretagare, lokala verksamheter, föreningar, barn- och unga, och kulturlivet. Några lyfter en bra skola och vård. Det lilla och småskaliga livet med social samhörighet värdesätts högt av många. Flera vill ha ett större fokus på frågor som trygghet, integration och demokrati. Det ska finnas en omtanke till medborgarna.

Flera vill ha bättre kommunikationer och slippa vara bilberoende. Flera lyfter även hållbarhet och klimatomställning som en del av framtida identitet. Vind- och solkraft, biologisk mångfald och ekosystemtjänster lyfts av flera.

Flera vill att Tjörn ska vara företagsvänligt och att det borde tillkomma fler lokala arbetstillfällen för att människor ska slippa pendla. Några tycker att Tjörn borde fokusera mindre på att vara storstadsnära och förstad till Göteborg utan istället stärka sin egen identitet.

Flera tycker om Tjörns identitet idag och vill att den fortsatt ska vara likadan 2040.

Jag tycker att man ska tänka på framtiden havshöjningar vid nybyggnation och att man ska se till så de finns stabil vatten och elförsörjning. Även lokalt producerade mat är viktigt.

Bevara och skydda vår fantastiska skärgård. Inte förstöra den med en stor vindkraftspark.

Hej Tjörnbo

Det behövs fler Tjörnbor och Tjörnföretagare i framtiden. Hur ser du på att bli eller fortsätta att vara en av dem? Här kan du berätta utifrån din egen situation idag. Vad talar för och emot att bo och verka på Tjörn? Om din situation stämmer med flera av beskrivningarna nedan så kan du besvara alla frågorna som passar in på dig.

För dig som är barnfamilj

Vad är/verkar bra med att bo på Tjörn idag för en barnfamilj?

Närheten till naturen och havet lyfts av en stor andel av svaren som något positivt med Tjörn. Likaså lugnet, tryggheten, det småskaliga livet med närheten till skola, service, familj och vänner. Tjörn upplevs som vackert och fridfullt med bra uppväxtmiljöer för barn. Några tycker att skolorna är bra och att det finns mycket aktiviteter. Det finns fina badplatser, bra kulturskola och idrottsmöjligheter och bibliotek. Några lyfter den låga kriminaliteten och skadegörelsen.

Det finns ett starkt civilsamhälle och många föreningar. Några tycker inte att något är bra med Tjörn.

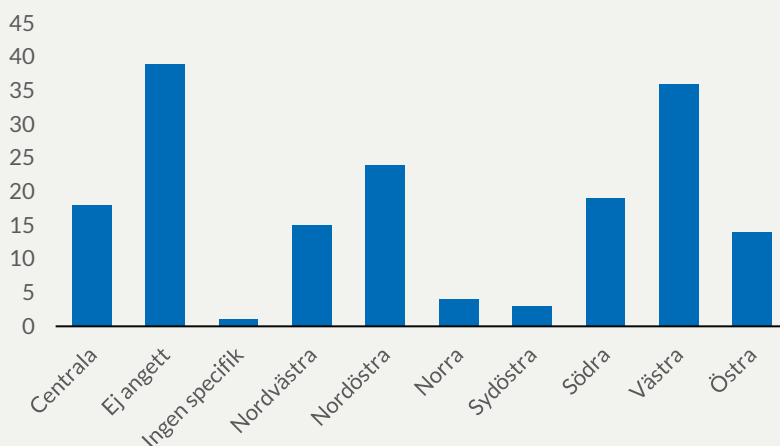
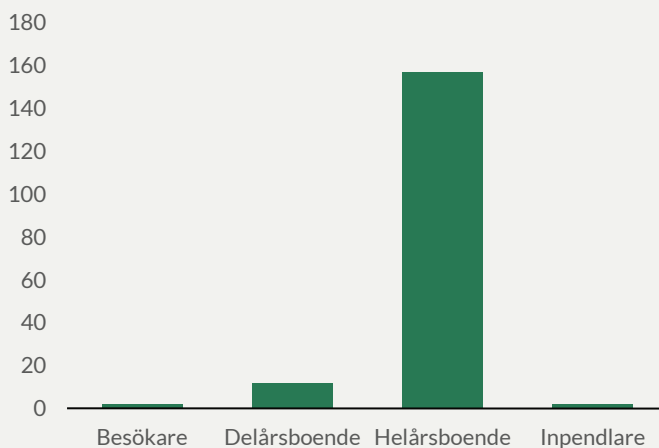
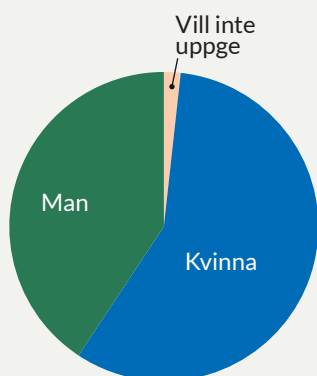
Vad är/verkar mindre bra med att bo på Tjörn idag för en barnfamilj?

Den största delen av svaren rör skolan och skolans utveckling på Tjörn. Skolsituationen upplevs som oroande för många. En stor del uttrycker stark oro för skolans försämring och eventuella planer på att slå ihop skolor. För flera som svarar är detta en avgörande fråga. Många oroar sig för att deras närmaste skola ska läggas ner, om det skulle bli två storskolor, och hur dels deras barns utbildning skulle bli och hur de skulle må, dels hur de skulle få ihop vardagen.

Många lyfter att skolan är underfinansierad, att kvaliteten försämras, att det råder personalbrist och att pedagogerna försvinner. Flera menar att politikerna har gjort för kraftiga nedskärningar, satsat för lite pengar och att dessa har satsats fel. Situationen gör det otryggt för barn och föräldrar, och flera menar att barnfamiljerna flyr eller att de själva överväger att flytta.

Dessa svarade på dialogen Hej Tjörnbo

- Över 600 inspel från nästan 200 personer
- Stor andel barnfamiljer
- Främst i åldrarna 31–50 år
- Boende över hela kommunen

Det som är positivt är att det är ganska lugnt och stilla samt att barnen kan röra sig fritt utan någon större oro från oss föräldrar.

Känner mig väldigt orolig inför framtiden då man planerar att lägga ner flera mindre skolor.

Jag letar just nu efter hus och har hittills inte sett någonting på marknaden som är beboligt och inom min prisklass. Det kan göra att jag lämnar ön.

Satsas alldeles för lite på skolan! För lite elevhälsa och stöd i skolan. Risk för två storskolor.

Även barnomsorgen lyfter många som något mindre bra. Flera upplever en brist på lekplatser eller är ledsna över nedläggning av öppna förskola. Flera menar också att det är brist på aktiviteter för barn och unga att göra på fritiden.

Många menar att det är en stor brist på cykelbanor, att kollektivtrafiken är undermålig och att vägarna är farliga. Flera tycker att trafiksituationen gör ön osäker för framför allt barn. Långa köer och en icke fungerande trafiksituation är också mindre bra med Tjörn.

Några önskar fler möjligheter till aktiviteter så som en simhall, fler idrottshallar, fler lokaler för föreningslivet och att biografen ska rustas upp. Någon menar att det är dåligt med mötesplatser generellt.

Andra frågor som flera lyfter är bland annat vattenförsörjningen och dyra bostäder och avgifter. Några är inte nöjda med hur de får bygga eller inte. Några tycker att Skärhamn prioriteras och att andra delar av ön bortprioriteras. Några tycker att ön är inskränkt.

För dig som bor på Tjörn året om

Vad gör att du vill vara bosatt på Tjörn?

En stor del av svaren lyfter närheten till naturen och havet som en bra sak med Tjörn. Många gillar miljön på Tjörn och tycker att det är vackert och trivsamt. Flera lyfter att det är lugnt och tyst, och att det är en trygg boendemiljö med låg kriminalitet. Några lyfter sitt eget hus som en viktig plats för dem och en stor anledning till att bo på Tjörn.

För många är också närheten till familj, släkt och vänner något bra med att bo på Tjörn. Många är födda och uppvuxna på ön och har därför sina rötter och sin släkt här. För några känns det otänkbart att flytta någon annanstans. Tjörns befolkning och ens grannar lyfts också som något positivt av flera.

Flera uppskattar att det är en liten kommun och möjlighet till ett småskaligt liv nära service, skola och aktiviteter. Några nämner att ön är levande

året runt och att det finns ett rikt kulturliv. Den levande landsbygden och odlingsmöjligheter nämns också av några.

Avståndet och närheten till framförallt Göteborg lyfts även av flera. För vissa är avståndet avgörande. Några pendlar och är beroende av goda anslutningar medan andra uppskattar Tjörn just för att det inte är någon stad.

Om du någonsin skulle flytta ifrån Tjörn, vad tror du skulle vara anledningen?

På frågan om varför man skulle vilja flytta från Tjörn berör de allra flesta svaren skolan och skolsituationen. Ett stort antal av svaren nämner att de upplever en försämring av skolan och att den är underfinansierad. Flera vill inte se en sammanslagning och nedstängning av skolor och är beredda att flytta om skolsituationen inte blir bättre. Några är oroliga att deras barn inte får sina behov tillgodosedda.

Många nämner också trafiksituationen, pendlingssituationen och Tjörnbron som en anledning till att flytta. Köerna på ön och framförallt över bron gör att pendlingsavståndet till fastlandet ökar vilket känns ohållbart. Några menar att möjligheten till att komma närmare sin arbetsplats skulle vara en anledning att flytta. Flera tycker att kommunikationen och kollektivtrafiken är dålig i kommunen.

Många är missnöjda med den politiska situationen på Tjörn, där flera nämner att kommunens pengar satsas på fel saker och att politiker arbetar för eget intresse. Exempelvis nämns turism, kultur, skola och miljöfrågan. Flera tycker att politikerna förstör för barnen och att pengarna i många fall läggs på ökad turism och sommarboende istället för skolan eller de åretruntboende. Många nämner de sommarboende som något negativt överlag då ön blir överbefolkad, priserna trissas upp och att turismen tar över.

Byte av jobb eller studier är en annan anledning till att flytta från Tjörn för många. Några nämner även förändrade familjesituationer så som skilsmässa, eller att flytta närmare släkt och familj i andra delar av landet.

Ökade priser och levnadskostnader skulle kunna vara anledning till flytt för många. Många lyfter de höga avgifterna och en icke fungerande vattenförsörjning som något negativt med Tjörn. Även bostadsmarknaden där det är svårt att hitta lämplig bostad och de bostäder som finns är dyra bostäder. Några lyfter att de inte får möjlighet att bygga trots kontakt med kommunen.

Många är oroliga över en ökad exploatering och att Tjörns karaktär försvinner. Det gäller både naturområden och kulturmiljön. Ju mer det byggs, desto mer av det som gör Tjörn unikt riskerar att försvinna.

Några tycker att det finns för lite att göra på Tjörn, speciellt om man har specialintressen. Det kan vara svårt att hitta likasinnade och några lyfter ensamhet som en faktor. Flera nämner önskan om att få mer stadsliv eller bara bo på en annan plats som en anledning till att flytta.

Trängsel åt båda håll på helger och sommartid vid tjörnbron.

Naturen. Närheten till havet men också skog och mark gör att Tjörn är en fantastisk plats att leva på. Här kan jag leva ett aktivt friluftsliv året runt och det är värt allt för mig.

Egnahemsfabriken, använder deras coworkingkontor. En ljus samlingspunkt för den lokala omställningsrörelsen, arkitekter, ungdomar och andra kreativa, framåtblickande människor. Ger mig hopp att vara där.

Saknar de mer långsiktiga, hållbara visionerna för företagandet på Tjörn.

För dig som är fritids-/delårsboende

Vad skulle få dig att bosätta dig permanent (folkbokföra dig) på Tjörn?

Det har kommit in ganska få svar från fritids- och delårsboende och därför är svaren spridda tematiskt. Flest svar rör infrastruktur och pendling, där några hade önskat fler cykelvägar, bättre kollektivtrafik och infrastruktur. Ett par svar rör möjligheten till enklare pendling från kommunen. Därefter nämns bland annat bättre fungerande VA, lägre avgifter, färre turister, tillgång till natur och möjlighet till bostad. Några svar rör även det sociala så som att familjen skulle flytta med till Tjörn, att det skulle gå att hitta ett sammanhang, fler aktiviteter för äldre samt ett trevligare bemötande från de fastboende.

Vad är det som hindrar dig från att bo permanent på Tjörn idag?

Pendlingsavståndet samt kommunikationer och trafiksituationen är det som hindrar flest från att bosätta sig på Tjörn idag. Därefter gäller det en fungerande bostad. Andra nämner mörkret, bristen på folkliv och sammanhang, VA-frågan samt att familjen bor på annat håll. Någon är missnöjd över parkeringsförbud på norra Tjörn och en annan över grannarna.

För dig som är företagare

Vad gör att du vill vara verksam på Tjörn?

Den största delen av svaren nämner att företaget finns på Tjörn eftersom ens bostad finns här och det finns en fördel att ha företaget nära hemmet. Därefter nämner några att deras kunder och marknad finns i kommunen eller att de är beroende av närhet till en viss industri eller annan geografisk tillgång så som havet eller odlingsmöjligheter. Ett par svar nämner Egnahemsfabriken som en viktig anledning. Andra lyfter de låga kostnaderna och den lokala samverkan. Någon har ett familjeföretag eller äger skog och mark i kommunen.

Om du någonsin skulle flytta verksamheten från Tjörn, vad tror du skulle vara anledningen?

Flest skulle flytta sitt företag från ön om de själva flyttade därifrån alternativt om marknaden förändrades eller försvann. Ett par skulle flytta om de fick bättre villkor på annan plats, och några svar menar att det är dyrt att ha företag i kommunen, att det är brist på ung arbetskraft, att de blir motarbetade av kommunen, besluten är långsamma och att det saknas en långsiktig hållbar vision för företagande. Några kan inte expandera då de inte fått köpa mer mark och skulle flytta om det blev svårt att växa. Någon nämner bristen på hållbara transportmedel och en annan att det är dålig sammanhållning i kommunen.

För dig som är besökare på/ arbetspendlar till Tjörn

Vad skulle kunna locka dig att flytta till Tjörn?

Endast ett fåtal svar har kommit in från besökare och/eller arbetspendlare. Det som skulle locka dem att flytta till Tjörn är främst ett hus till ett rimligt pris, om pendlingsmöjligheterna blev bättre samt om trafiksäkerheten blev bättre. Andra nämner möjligheten till arbete i kommunen, en bra skola, fler cykelbanor, bättre motionslingor, båtplats, närheten till natur samt trevliga invånare.

Vad tycker du verkar mindre attraktivt med att bo på Tjörn idag?

Det som nämns som mindre attraktivt i dagsläget rör framförallt trafiksituationen och avsaknaden av cykelbanor och kollektivtrafik. Utöver det lyfter svaren utbudet av butiker och restauranger, brist på sportmöjligheter och motionslingor, tillgängligheten samt de höga priserna.

För föräldrar som pendlar ut från Tjörn så är det en nackdel med långa köer vid bron, tid som hade kunnat spenderas med familj. Stora barngrupper i förskola och ibland svårt att få plats på orten där man bor.

Ifall kommunikationerna till Göteborg fungerade lika bra som utlovat. En bättre väg upp till E6 hade gjort resan mindre riskfylld på vintern.

Naturen lockar mig starkt men också en vänlighet, påhittighet och nyfikenhet som jag upplever bland de jag träffar i mitt arbete på Tjörn. Jag möter många som är intresserade av omställningsarbete inför en framtid med svårare livsvillkor – det lockar mig också mycket.

Om de fasta kostnaderna inte var så höga som vatten, avlopp, sophämtning som ligger bland de högsta i hela Sverige skulle vi kunna bosätta oss på Tjörn inom några år.

Tjörns själ 2.0

När kommunens gällande översiktsplan ÖP2013 arbetades fram 2010-2012 genomfördes en cultural planningdialog som resulterade i ett dokument kallat "Tjörns själ". I den digitala dialogen kring ny översiktsplan gjordes en uppföljning utifrån huvudsakligen samma enkätfrågor, under namnet Tjörns själ 2.0. Dialogen kring ÖP2013 kretsade mycket kring kommunens tätorter varför uppföljningen kompletterades med frågor rörande kommunens landsbygdsområden. Dialogformatet utvecklades till en digital kartenkät tillgänglig via dator eller mobil enhet. I enkätformuläret kunde invånare markera ut och beskriva olika platser på Tjörn utifrån vad man var stolt över, vilka platser man helst visade för besökare, platser man tycker kännetecknar Tjörns identitet och platser man kopplar samman med landsbygd och landsbygdsutveckling. Dessutom fick man svara på frågor om var man tycker Tjörn ska utvecklas.

I dialogen kring översiktsplanen ÖP13 frågade kommunen tjörnborna hur de ser på sin ö, vad som kännetecknar platsen och väcker särskilda känslor. I dialogen kring Möjligheternas ÖP är vi särskilt nyfikna på Tjörns landsbygd, och kompletterar undersökningen med några frågor på detta tema. Välkommen att följa med in i vår digitala karta och ge din bild av Tjörns själ!

Vilka områden uppfattar du som Tjörns landsbygd?

Områden som uppfattas som landsbygd är bland annat Klövedal, Fagerfjäll, Tolleby, Hjalteby, Sibräcka, Valla, Härön, Hakenäset och Säby. Flera menar att stora delar av Tjörn är landsbygd, och att landsbygd är allt utanför tätorterna.

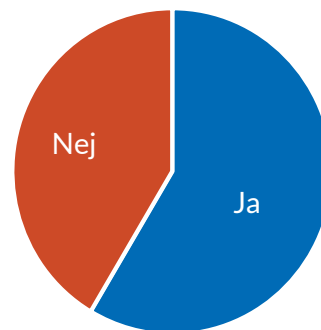
Vad betyder "landsbygdsutveckling" för dig?

Många kopplar landsbygdsutveckling med möjligheten att kunna bo och leva på landsbygden, att kunna odla, hållbarhet, öppna landskap och betande djur, att karaktär och befintliga värden värnas, att naturområden inte exploateras, mötesplatser, bra kommunikationer, att människor bor i husen även vintertid samt att människor samarbetar.

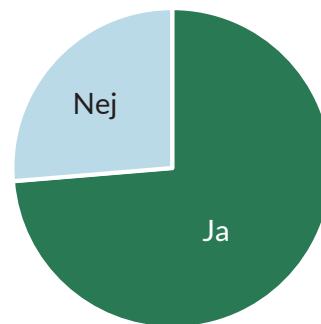
Vilka delar av Tjörns landsbygd vill du ska vara sig likt 2040?

Det finns delade meningar om vad som ska bevaras. Vissa önskar att allt som idag är landsbygd fortsatt ska vara det och att det som är vackert och typiskt bohuslänskt ska bevaras. Andra menar snarare att allt måste utvecklas, landsbygden måste bli mer hållbar och kopplas samman. Några nämner jordbruket, stränderna och att samhällsservice måste spridas ut i kommunen. Platser som nämns är bland annat Valla, Utäng, Klövedal, Gunneby kile och Säby.

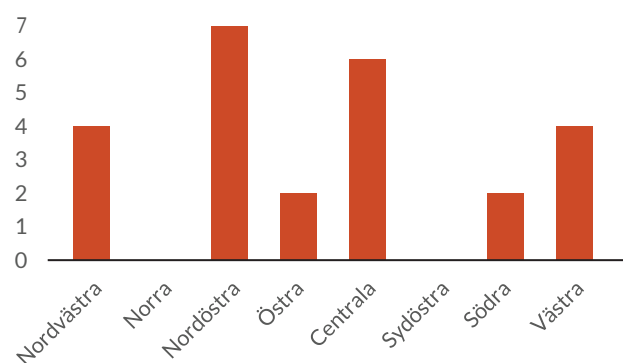
Vill du att fler ska bo i ditt grannskap?

Vill du att fler ska bo på Tjörn?

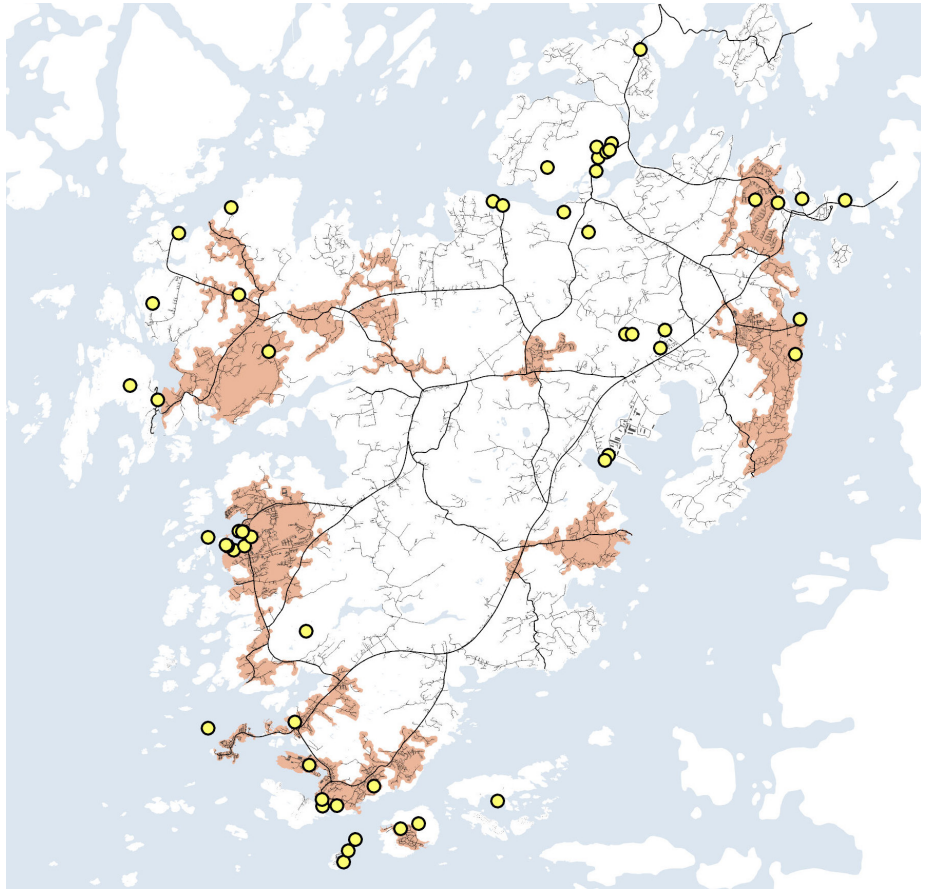

Vilken kommunedel tror du rymmer flest nya Tjörnbor?

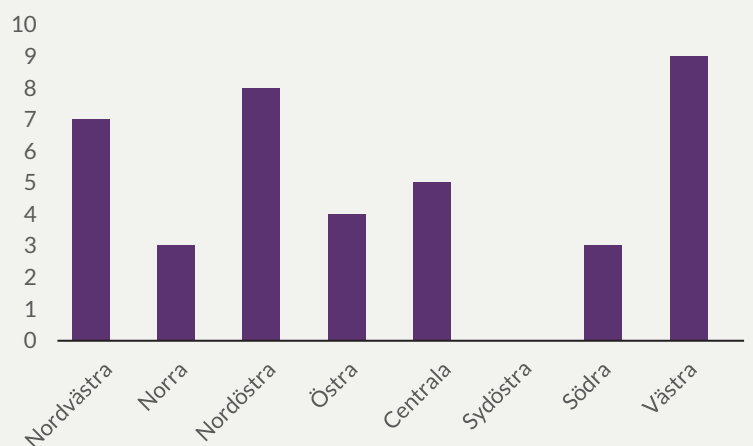
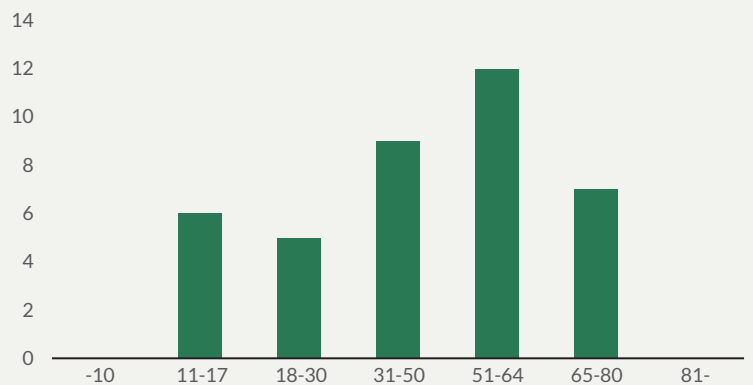
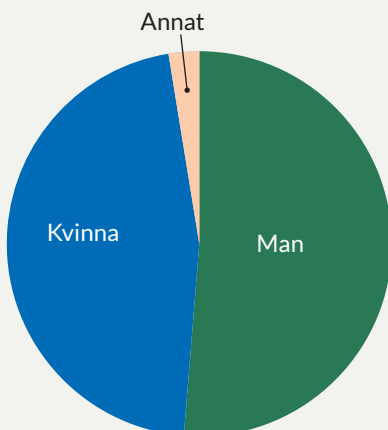
Vilka platser visar du när du får besök?

De platser som flest visar när de får besök är Sundsby, Akvarellmuseet, Egnahemsfabriken, Skärhamn, Pilane, Åstol och Dyrön. Många nämner havet med skärgård och badplatser. Några visar gärna de gamla fiskesamhällena, kulturarvet och bebyggelsen. Flera tar med sina besökare till olika naturområden.

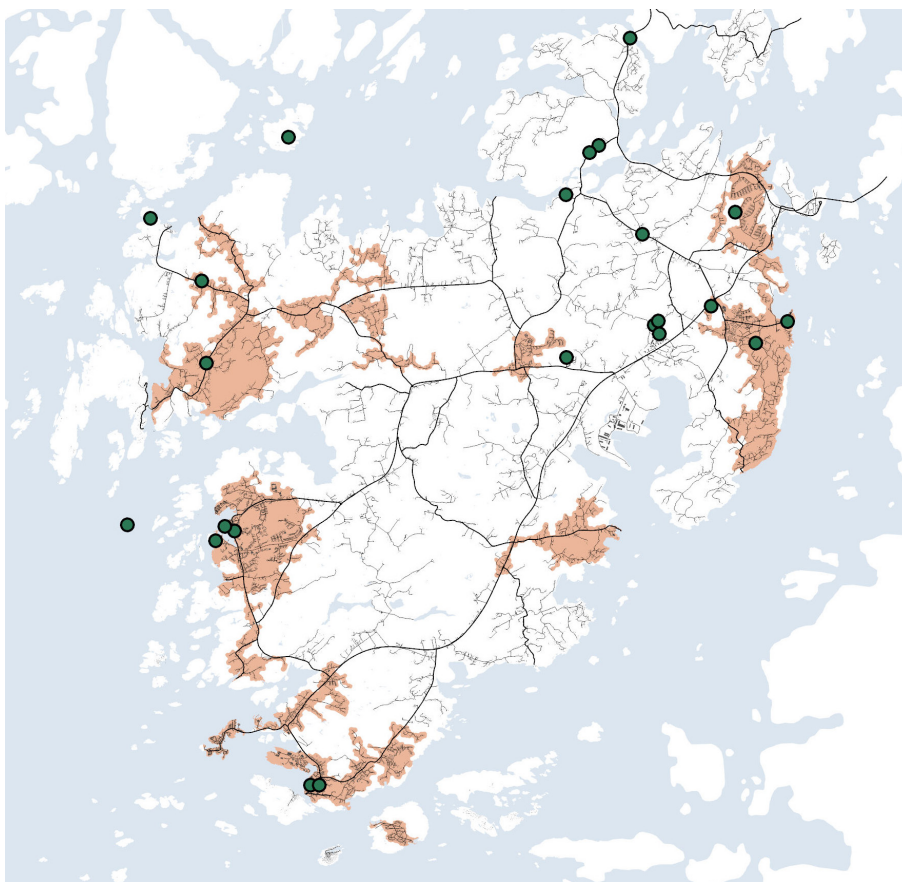
Dessa svarade på dialogen Tjörns själ 2.0

- Omkring 50 personer svarade på dialogen
- Flest i åldrarna 51-64 år
- Huvudsakligen boende på Tjörn året runt
- Boende över hela kommunen

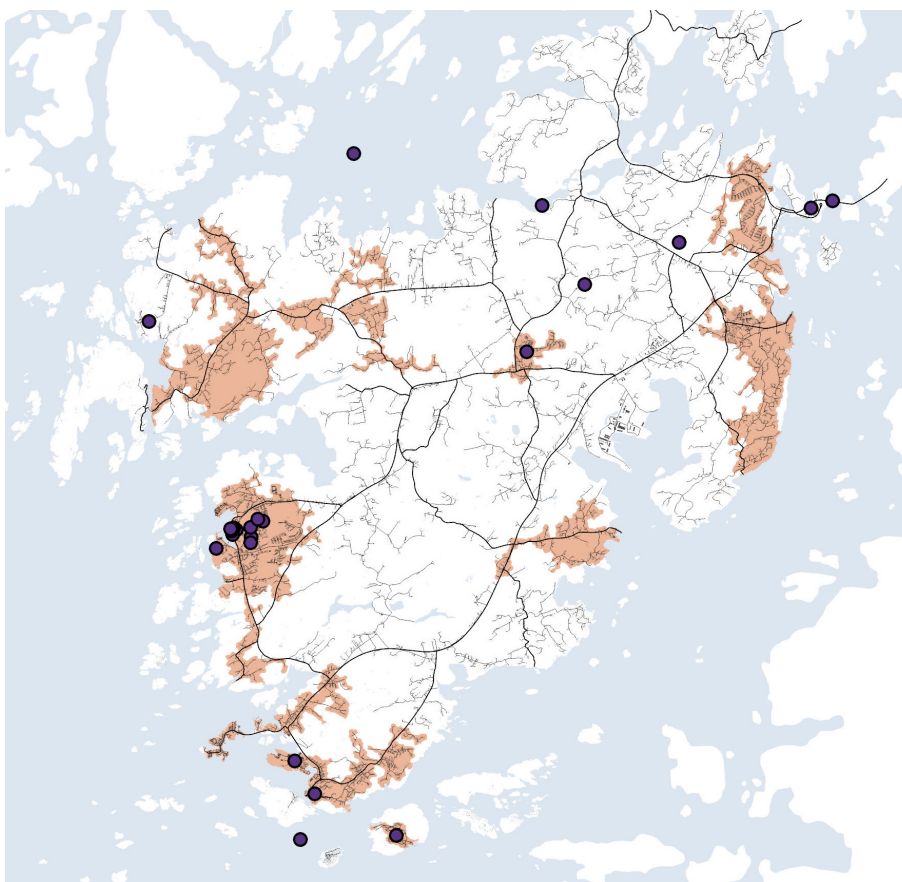
Är du särskilt stolt över någon plats på Tjörn?

Det som flest är stolta över är Egnahemsfabriken och Skärhamn. Flera nämner också havet, Sundsby säteri, naturen och historien. Andra platser som invånarna är stolta över är bland annat Dyrön, Villa Solfrid, golfklubben, Pilane, Svanvik och Nordiska Akvarellmuseet.

Vilken plats tycker du kännetecknar Tjörns identitet allra mest?

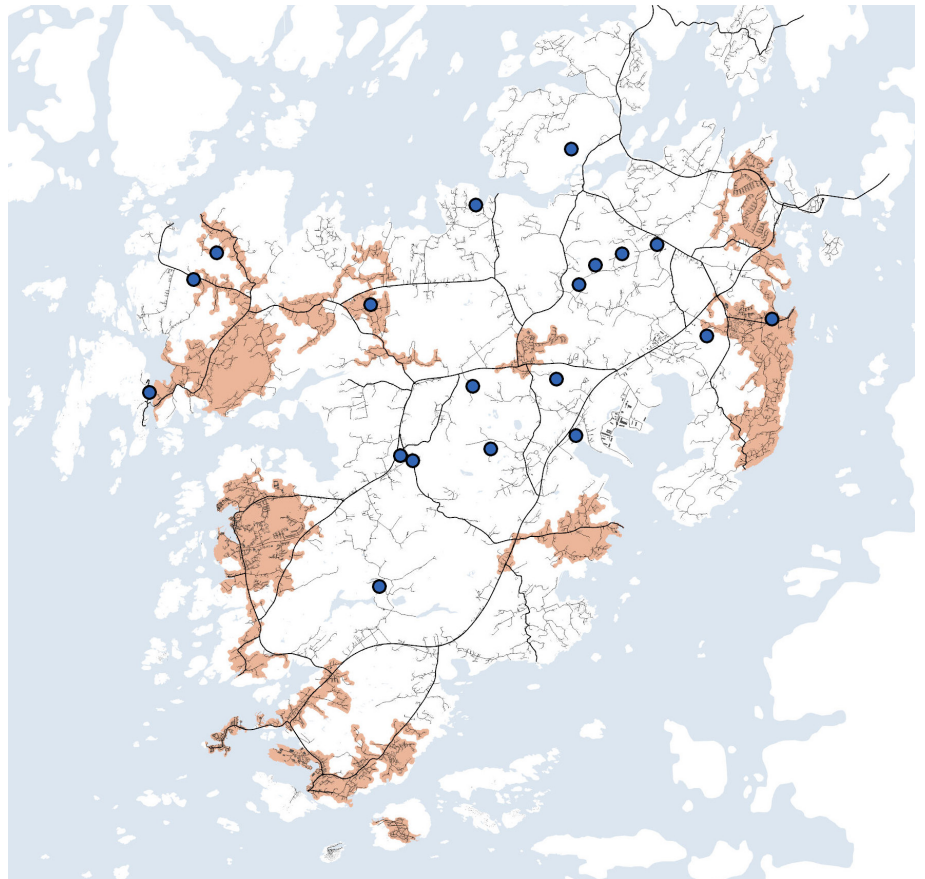
På frågan vad som kännetecknar Tjörns identitet svarar de flesta Skärhamn, men även de små fiskesamhällena, historien, havet, fisket, naturen och klippor. Andra platser som nämns är bland annat Härön, Hamneskär, Sundsby, Kyrkesund, Källekärr, Röra strand och Hjärteby. Några tycker snarare att det är mångfalden, det småskaliga och landskapet som kännetecknar kommunen.

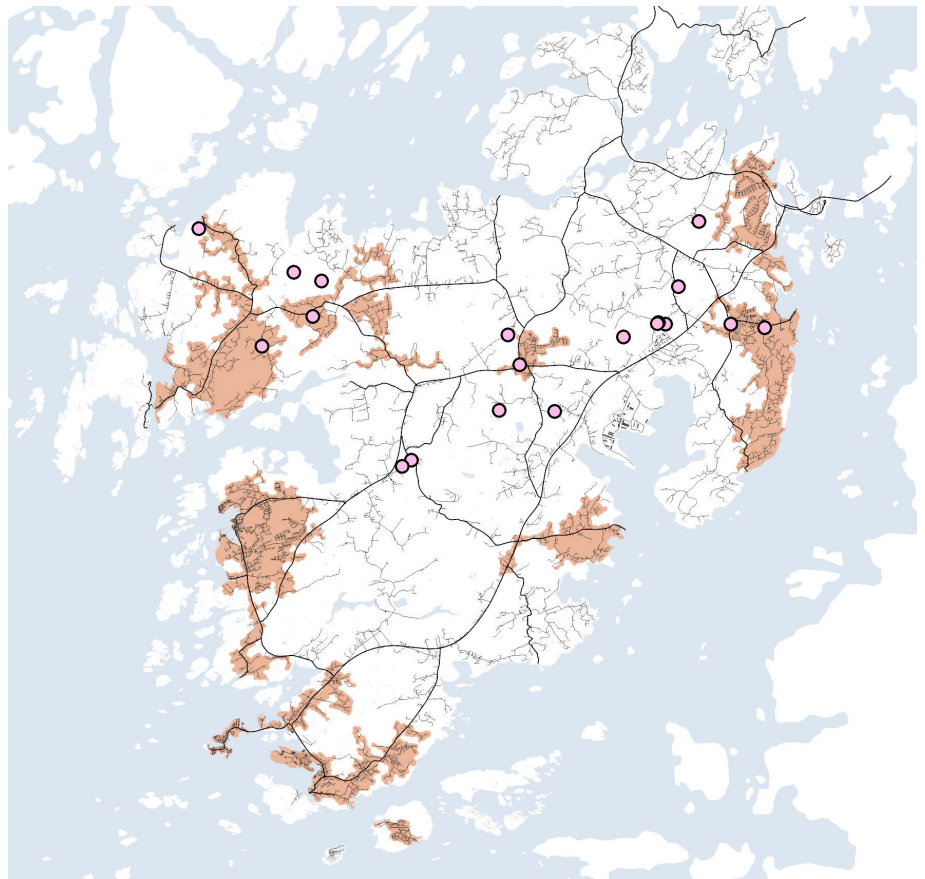
Vilken plats på Tjörns landsbygd uppskattar du allra mest?

De platser på landsbygden som Tjörnborna uppskattar mest är bland annat Sibräcka, Röra, området runt Sundsby, Härön, Björholmen, Berga, Gunneby, Egahemsfabriken, kvarnen i Stordal, Hammar, Valla och Säby.

Finns det några platser som du tycker är goda exempel på landsbygdsutveckling?

Det som flest nämner som goda exempel på landsbygdsutveckling är Egnahemsfabriken. Därefter nämns platser som Sibräckas gårdsbutik, Skulptur i Pilane, Sundsby, Gläshed, Björholmens marina, Stordal med flera. Många svar rör möjligheten till att bo på landsbygden, gårdsbutiker, platser och föreningar som rör lokal utveckling, omställning, odling och kreativitet.

Dialog företagsarena

Under våren 2021 hölls dialoger med företagare på Tjörn genom näringslivets mötesplats Företagsarena. Sammanlagt hölls möten kring tre olika teman, *Företagande år 2040*, *Företagande på landsbygden* och *Företagande i Tjörns serviceorter*. Dessutom hölls en separat dialog om verksamhetsområdet Vallhamn.

Hur ser du på Tjörns näringsliv 2040?

Infrastruktur och bebyggelse

Under mötet framkom att företagarna vill ha bättre och bredare vägar. Det gäller exempelvis Djupviksvägen. Även fler gång- och cykelvägar för att öka samspel mellan verksamhet, boende och personal behövs. Dessutom önskas fler parkeringsplatser, fler allmänna toaletter samt förbättrade kommunikationer inom och till och från ön för att möjliggöra bättre boende och skola.

Elförsörjningen är sårbar med bara en elleverantör och förbrukningen ses redan öka på grund av bland annat elbilar.

Sedan covid-19-pandemin åker inte lika många till sina arbetsplatser varpå kontorshotell kan behöva planeras för.

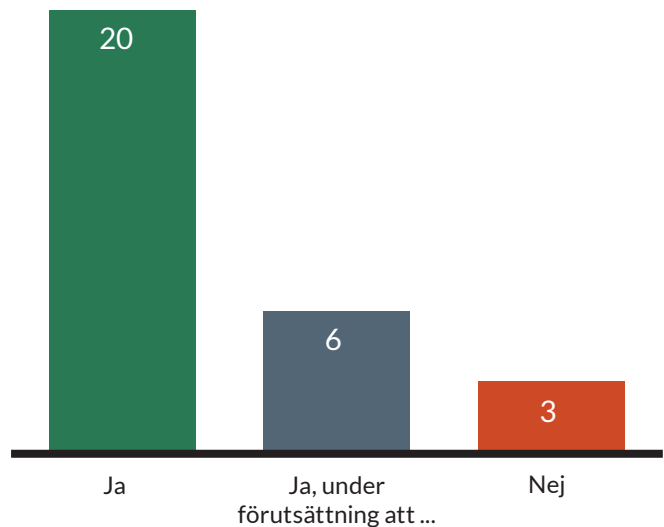
Hamnen och industri

Hamnen i Skärhamn behöver vara kvar och översiktsplanen bör möjliggöra områden för vidare bebyggelse. De små industriområden som finns måste ges möjlighet att fortsatt få finnas. En förutsättning för att bedriva verksamhet är att kunna expandera och vidareutvecklas, både på land och i havet. Det är också viktigt med samspel mellan föreningar som verkar i och sköter hamnen.

Strandskyddet

Möjligheten att etablera sig kustnära begränsas av strandskyddet, detaljplaner kommer inte framåt och det är långsamma processer vid nyetablering. Det försvårar för näringslivet och företagarna tycker att detta borde förändras.

Finns din verksamhet kvar på Tjörn 2040?

Vilka fysiska kvalitéer skulle locka ditt företag att var kvar och andra företag hit fram till 2040?

- Kommunikation och laddstolpar. Mer åretruntboende
- Fler båtplatser
- Mark för verksamheter
- Mer mark att utveckla verksamheter på. Kommunikationer. Mer boenden, även billiga.
- Båtplatser kopplade till bostäder
- Mer små fritidsområden som till exempel Trollstigen, Tomteskogen, hinderbanor med mera för de boende.
- Stöd från kommuner i tillståndsärenden. Stöd från kommun i förhållande till länsstyrelse.
- Aktiv företagspositiv politik
- Håll rent och snyggt

Vad kännetecknar Tjörns företagande på landsbygden idag?

Företagande på landsbygden

Vad är din drömbild av Tjörns företagande på landsbygden 2040?

- Kreativ och innovativ
- Hållbar energitillgång med hållbar infrastruktur. Möjlighet till att utveckla "gamla" byggnader.
- Underlätta upphandlingar för mindre lokala aktörer, till exempel mat och tjänster.
- Förbättrad kollektivtrafik och smidigare trafiksituation.
- Turismnäringen potential för landsbygden. Strukturerad turism i samråd med lokalbefolkningen.
- Mindre upphandlingar för att små företag ska kunna leverera till kommunen
- Upphandling av mindre kvantiteter!
- Bra kommunal service, bättre barnomsorg och skola. Säkrare el- och vattenförsörjning. Genomförda detaljplaner.
- Hållbar, attraktiv, goda kommunikationer, hållbar turism, bra för boenden och besökare, lönsamhet levande året runt, integration till Göteborgsregionen.
- Bättre samverkan mellan föreningsliv och företagare.

Vilka lösningar vill du se i Tjörns företagande på landsbygden 2040?

- Smidigare planprocesser. Nuvarande byråkrati gör att bara stora aktörer har möjlighet att hålla ut!
- Bättre trafiksituation, hantering av strandskyddsregler, identifiera trögheten, i detaljplane- och bygglovsprocessen.
- Information av vad kommunen är intresserad av att upphandla så man kan planera, ex. livsmedel.
- Öka antalet Tjörnbor! Vill man ha kunder måste det finnas kunder
- Satsa på att få de unga att stanna kvar, skapa möjligheter för boende. Idag tvingas de yngre bort på grund av brist på bostäder och priser!
- Uppmuntra omställning
- Förbättrad kollektivtrafik
- Utveckla p-platser
- Pendelparkering för inflöde – inte bara ut
- Förstå och hantera strandskyddet till vår fördel
- Även tillåta lägenheter på ex. en bondgård
- Infrastruktur, kapacitet elförsörjning
- Åtgärder för att förlänga besöksnäringens säsong
- Post corona kommer man vilja ha det småskaliga
- Ökad lönsamhet
- Fortsatt småskalighet
- Utveckla lokala kollektivtrafiklösningar, pendel/besöksparkeringar och cykelbanor
- Mer samarbete mellan de små landsbygdsföretagen så att de syns

Företagande i Tjörns serviceorter

Vad är du stolt över i serviceorterna utifrån näringslivsperspektiv?

- Utbud i vissa orter – parkering
- Service och utbud i Skärhamn! Man kan erbjuda en heldag.
- Kust och hav
- Alla småföretagare som driver serviceverksamhet och näringsverksamhet. Typ alla som fick pris av företagarna, alla restauranger.
- Mat
- Bra städat
- Många framåtlutande företagare som skapar bra samhällen!
- Mångfald
- Restauranger
- Brist på parkeringar
- Företagskluster inom Stansvik
- Ordning och reda
- Accessen till havet
- I stort är Skärhamn ett bra exempel på en fin mix mellan kommunal och privat service. Levande året runt.
- Säsongsbaserad turism får inte skapa spökorter.
- Fiskeorter. Besöksnäringen
- Närheten till Göteborg - lätt för besökare att komma hit
- Att vi än är ett levande samhälle året runt i Skärhamn!
- Rönnäng som fiskeort
- Träningsmöjligheterna

Vad är mindre bra i serviceorterna utifrån ett näringslivsperspektiv?

- Parkering och tillgänglighet
- Kommunens restriktioner för de som vill starta nytt

- Brist på laddstationer
- Simbassäng borde finnas
- Accessen till havet
- Infrastruktur
- Osammanhängande cykelnät.

Hur vill du att våra orter ska se ut i framtiden, vilken är din vision?

- Infrastruktur, logistik och kollektivtrafik kan säkerligen utvecklas och förbättras
- Utveckling men att identiteten/särarten bevaras
- Levande året runt
- Ungdomarna måste ha någonstans att hänga.
- Post corona kommer fler vilja etablera arbetsplatser utanför storstäder
- Bred utbud av service, ta tillvara på vår unika miljö som nya Tjörnbor söker efter
- Skolor, vård, omsorg, shopping, nöjen och allt annat som hör en praktisk och hållbar vardag
- Mer cykelbanor och vandringsstråk.
- Mer kluster av exempelvis restauranger
- Förbättrad infrastruktur
- Fokusera inte bara på bostäder, ta fram verksamhetsmark!
- Hållbart
- Aktiv fritid och föreningsverksamhet
- Ta fram detaljplaner så man inte måste vänta 8-10 år på att den ska bli klar när man vill etablera sig.
- Mer boende vilket skapar en bas av kunder
- Fler året runt, både boende och verksamheter
- Levande samhälle med rikt nöjes- och fritidsliv året runt.
- Påtagligt växande i storlek

Vilka hot ser vi utifrån visionen?

- Lantbruk är svårt att driva, småskalighet är svårt
- Finns risk att bli avfolkningskommun om inte ungdomens behov tillgodoses
- Långa processer i besluten kring planer m.m. kommunikationen till Tjörn
- Hamnar blir till bostadsområden

- Infrastrukturen. Ny förbindelse söderut. Mer parkeringsplatser. Bättre tågförbindelser.
- Att det blir en avfolkningsbyggd, alternativt en bygd där unga inte är inkluderade.
- Vi måste ha företags- och industrimark
- Tiden från man vill etablera sig till alla tillstånd är klara
- Strandskyddet kan innebära problem
- Strandskyddet är ett hot med nuvarande tillämpning.
- Mer aktiviteter som attraherar ung välutbildad arbetskraft, ex fritidsaktiviteter, kultur.
- Strandskyddet är det största hotet

Vilka möjligheter ser vi utifrån visionen?

- Utveckla incitament som motverkar detta och appellerar en yngre befolkning och ökar befolkningstillväxt på åretruntbasis.
- Corona har ändrat spelreglerna
- Skogsvård är viktigt för att inte växa igen
- Ungdomsfilm för att de inte ska lämna ön, jobb behövs.
- Längtan efter ett annat liv, utanför stan. Med närhet till havet, odling, natur.
- Miljön, attraktiva bostadsområden. Attrahera kompetent arbetskraft.
- Lyfta estetiken genom att städa upp i marker och kring samhällskärnor
- Återvinning av olika slag för att öka trevnad
- Vi måste sälja in Tjörn externt
- Läget i regionen
- Se hela Tjörn som havsnära!
- Fokus på pendling istället för etablering
- Vi kan jobba på distans

Vilka lösningar måste till för att nå visionsbilden?

- Förenkla tillgänglighet, utöka parkeringar, göra offentliga rum vackrare. Fler kommuninvånare ger högst troligt att det blir lättare att få lösamhet i fler och kanske mindre företag. Vilket i sin tur ger en ökad diversitet.
- Den kan krävas viss form av marknadsföring av vår ö så att fler uppmärksammar oss.
- Företagarnas intresse ska väga oerhört tungt

ang strandskyddet. Det skapar arbetstillfällen, lokala skatteintäkter.

- Mer samverkan mellan näringsliv, kommun och andra!
- Strandskyddet har gått för långt, politikerna måste agera
- Samarbete mellan politiken, företagarna och boende med gemensamt mål
- Bra kommunikationer
- Glöm inte att företagare har familjer det måste finnas saker att göra, till exempel musik, teater, träning, föreningar.
- Fler bostadsrätter men även hyresrätter. bättre balans mellan fristående och lägenhet. Gynnar flyttströmmarna positivt.
- Antal gästplatser för båtlivet främst Rönnäng
- Modernt kontorshotell att hyra per timma.
- Mer billiga bostäder, inte bara 6–7 mkr hus!
- Bättre parkeringsservice för turism, husbil med mera.
- Som näringsidkare har man svårt att vänta 8–22 år på att en detaljplanska bli klar, det måste tas fram planer för näringslivet kontinuerligt.
- En inflyttarlots vars enda uppgif är att etablera nyinflyttade i alla dess delar, boende, jobb skola, fritid.
- Förenkla kring bygglov och förändringar som idag hämmas av strandskydd. Politiken behöver arbeta med detta.
- Bra skola och liv runtomkring
- Infrastruktur
- Kortare detaljplanetid
- Marknadsföring genom influencers
- Ett möjligheternas hus där näringslivet kan mötas med kommun, kultur och fritid!
- Kommunikationer till de yttre orterna.
- Snabba beslut, långsiktigt tänk gällande miljö. Boende för alla plånböcker.
- Innovativa kluster!
- Att kommunens invånarantal växer.
- Marknadsföring om ön som destination
- Fler detaljplaner så att det går att etablera sig!
- Locka barnfamiljer

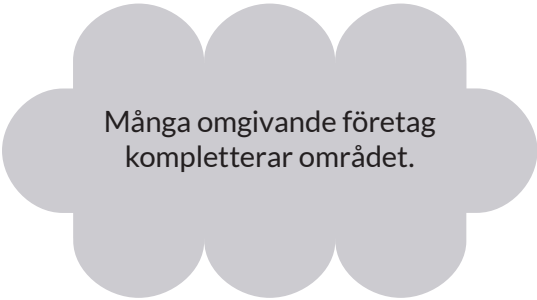
Vallhamn

Ett separat möte om verksamhetsområdet Vallhamn har genomförts. Synpunkter som kom in gällde tillgångar och brister i Vallhamns utveckling.

Tillgångsanalys

Tillgångar i Vallhamnsområdet idag och optimalt nyttjande av marken

Industriområdet ligger skyddat från väder och vind med nära anslutning till bra transportvägar till fastlandet via bland annat Tjörnbroarna. Vallhamn är närmsta hamn till Skagen. Det är också en tillgång att hamnen genom muddring är förberedd för riktigt stora båtar, samt att många omgivande företag kompletterar området.

Många omgivande företag kompletterar området.

Ett optimalt nyttjande av marken främjas av förutsättningar och samarbete. Det finns obebyggd mark i Vallhamnsområdet. I närheten finns ett berg som kan bearbetas för att sedan utgöra ny mark.

Värden att värna och som skapar attraktivitet i den fysiska miljön

Det geografiska läget är en fördel. Närheten till Skagen är väldigt viktig. Hamnen ligger i ett strategiskt bra läge ur ett säkerhetsperspektiv. Eftersom den är belägen på en ö med få vägar till och från kan säkerheten säkras.

Hamnen är av riksintresse men en geografisk avgränsning behöver göras. För tillfälligt ligger det vilande.

Berget är ett viktigt värde för Vallhamn. Likaså att nuvarande verksamhetstillstånd ger utrymme att öka antal anlöp i hamnen.

Bristanalys

Brister i Vallhamnsområdet idag och hinder för optimalt nyttjande av marken

Det finns logistikproblem till följd av att vägen och berget skär av hamnens verksamhet. Detta beror på hamnens och parkeringsplatsernas läge.

Det behövs mer detaljplanelagd mark för att fastighetsägare och befintliga företag ska kunna utöka sina verksamheter, men även för att locka nya företagare. Strandskyddet ligger över halva berget och utgör hinder för exploatering.

Det är bristande infrastruktur i området. Vattenförsörjningen behöver säkerställas och vattenbrist gör att brandsäkerheten inte kan säkerställas. VA-systemet, el och vägar är undermåliga. Fler elektrifierade fordon kan leda till elbrist i framtiden. Både för elfordon men även för fraktfartyg i framtiden.

Lösningar för 2040

Förändringar i området för störst långsiktig gemensam nytta

Ska det finnas mer verksamhet som exempelvis bergtäkt krävs mer väg för ökade transporter. Förslag om lyfts är trafikplan för framtida vägar i området. Planen bör även peka ut vilka områden som är lämpliga i förhållande till logistiken. Planeringen behöver se till hela vägstrukturen.

Attraktionskraften är platser med hårdgjorda ytor, detta är kopplat till säkerhet, särskilt vid dyra varor såsom bilar.

Skoldialoger

Två dialoger har genomförts med skolelever på Häggvullskolan och Bleketskolan. Dialogerna genomfördes under oktober 2021 och eleverna kunde bland annat svara på frågor via en QR-kod.

Skolmöten

På skolmötena kom flera synpunkter. Det önskas till exempel fler cykelvägar, bland annat mellan Vallhamn och Rönnäng samt till Sundsby och Orust. Cykelvägarna behöver gå snabbaste vägen för att det ska bli attraktivt att cykla. Även cykelturismen påpekas behöva detta för idag är det inte trafiksäkert.

För de elever i årskurs 9 som kör långsamtgående fordon framförs att det vore välkommet med fler mötesfickor för dessa fordon i syfte att de ska kunna stanna och släppa förbi övrig trafik. Till exempel menar de att det finns utrymme att bygga mötesfickor mellan Tjörnbron och Källösundsbron.

Det finns önskemål om ishall, casino, McDonalds och fotbollsarena. Återvinnings- eller sopsorteringsstation efterlyses på skolorna.

En fin plats att bo på med en fin miljö så alla på Tjörn mår bra och en plats alla längtar att flytta till. Med mycket möjligheter att studera och ha fritidsaktiviteter.

Skolelevernas svar i dialogen Möjligheternas översiktsplan

Eleverna fick besvara samma frågor som ingick i den digitala dialogen *2040-frågan* och *Hej Tjörnbo*.

Den markanvändning som flest tycker är viktig att bevara är natur och skog. Majoriteten av svaren rör bevarande av naturmark. Flera vill även ha fler bostäder medan några inte vill att byggs mer. Andra saker som eleverna tog upp var idrottshallar så som ishall och simhall, att skolan ska förbättras och att det byggs fler skolor, att det ska bli mer odling, bevara affärer cykelvägar, havet, Pilane, Sundsby, Häggvullskolan, Deltahuset samt att det ska bli fler parker, naturreservat och gungor.

På frågan om vad som är viktigast att kommunen styr med hjälp av översiktsplanen nämns bland annat klimatförändringarna och hur den globala uppvärmningen ska stoppas. Flera vill att det byggs mindre och att naturen bevaras. Även havsmiljön, kollektivtrafik, jordbruksmark, energi, och trafikfrågan lyfts. Någon hoppas på fler invånare medan andra vill ha mer aktiviteter eller mindre kultur i kommunen.

Den stora hållbarhetsfrågan tycker de allra flesta är klimatförändringarna och hur man ska skydda miljön, havet, naturen och djuren från den globala uppvärmningen. Några nämner hur man ska kunna bli fler på ön på ett hållbart sätt, att det borde finnas gratis busskort och fler papperskorgar. Vattenförsörjningen, frisk luft och solenergi nämner några. Någon menar att man måste kunna använda bilen eftersom många bor på landet.

På frågan om Tjörns identitet 2040 tycker många att den är bra som den är nu. Flera vill att människor ska trivas och må bra och att många ska besöka ön. Flera tycker även att bra och fina naturområden är viktiga. Andra nämner att de vill att klimatförändringarna får större fokus, att skolan är viktig med bra lärare, att det ska finnas fler möjligheter till fritidsaktiviteter och mötesplatser. Exempelvis nämns biograf och simhall. Andra saker som eleverna nämnde var en bra vård, möjligheten att studera vidare på ön, mer kultur, fler papperskorgar och jordbruksmark.

Eleverna tycker det positiva med Tjörn är att det finns mycket att göra, att det är fint, lite trafik, bra skola och kulturskola och vacker natur. Det som nämns som mindre bra är skolorna, framförallt gällande lokalerna och storleken, samt trafiksäkerheten. Eleverna nämner också att Tjörn är vackert med mysiga miljöer och mycket att göra. Det som skulle få dem att flytta är exempelvis studier eller jobb på annan ort, skolan, att få mer stadsliv eller om det blir för många på ön.

Transport. Det största problemet är transport från och till Tjörn, speciellt från Stenungsund. Jag tycker att mer lösningar krävs, med tanke på köbildningen där under sommarhalvåret.

Jag tycker att det absolut viktigaste att spara är Tjörns rika natur. Även ifall befolkning på Tjörn ökar är det mycket viktigt att bevara naturen. Jag tycker även cykelvägarna är viktiga att behålla.

Hur vi ska kunna göra så mycket och bra saker som även inte förstör miljön.

Jag tycker att det är viktigt att ha kvar skogen, för att det finns många viktiga saker där som massa djur, växter och svampar.

Skolor och idrottshallar. Skolor är viktiga för att i framtiden lära sig saker precis som man gör idag, idrottshallar är också viktiga för att man ska kunna röra sig och hålla igång.

Fler ställen och samlas som ungdomar, meka bil till exempel i Henån har dom BUA-gården, ett garage för ungdommar att samlas och fika och greja med bilar, även en parkering som ungdommar ostört kan hänga MED PAPPERSKORGAR så det inte skräpas ner.

Måndagsklubben

En dialog har genomförts med Måndagsklubben Funkis fritid på Häggvullskolan. Deltagarna fick svara på frågor om vad som är viktigt och bra där de bor och om framtiden. Dialogen genomfördes i oktober 2021.

Vad är viktigt där du bor?

- Min familj – kan bo långt ifrån sin familj men om man har en bra bostad kan man bo där även om det inte ligger nära familjen, men bra om man kan ta sig till sina nära och kära t.ex. buss
- Att det finns upplyst gatumiljömiljö är viktigt som är ljus och trygg
- Nära jobb och aktiviteter utan att behöva ta buss eller tåg
- Det ska finnas cykelvägar och gångvägar och vara nära till bussen
- Det ska vara lätt att ta sig till exempel till simhallen i Stenungsund
- Gym, träningshall och bowling, paddel – bra att ha att göra på fritiden
- Mötesplatser är viktigt, nu åker man till Kungälv
- Man får inte bygga i skogen för man vill kunna svamp, gå ut med hunden, fika gå långa promenader och grilla
- Bra att bygga nära där det redan finns hus, nära sådana som redan finns bygg nära busshållplats och affär
- Bra täckning för mobiltelefon
- Det ska vara lätt att ta sig till sjukhuset (i Kungälv), så man inte fastnar i trafiken, vid t.ex. akut sjukdom ska man snabbt kunna ta sig till ett sjukhus
- Ha närheten och lätt kunna ta sig till vänner och familj.
- Skolor
- Närhet till affär
- Närheten till postlåda, då det är lättare att posta än att maila.
- Att gruppboendet ligger i ett samhälle tillsammans med andra bostäder.
- Måndagsklubben

- Något att göra på kvällarna
- Träffa kompisar
- Promenera i skogen
- Grilla ute, grillplatsen
- Mötesplatser utomhus
- Möjlighet att gå på bio, teater och konsert
- Läsa tidningar
- Kunna ta sig fram på vägar, i lokaler
- Fler mötesplatser för personer med funktionsvariationer, där man kan träffa vänner

Vad är bra där du bor?

- Att jag kan titta på film och lyssna på musik.
- Jag trivs superbra där jag bor för att mina bästa vänner bor i närheten.

Skärhamn

- Att bo nära restaurang och service är bra.
- Inte alltid man är ute på restaurang även om man bor nära sådan.
- Fotbollsplan är viktigt att kunna uteträna för små barn.

Höviksnäs

- Lätt att ha roligt då man bor nära måndagsklubben och bibliotek och pizzeria och nära kompisar
- Bra att kunna ta sig till badplats.

Vad tycker du är dåligt där du bor?

- Det är bra med byggnaden men personalen på det LSS-boendet jag bor på är inte bra.
- Ingenting.

Om framtiden

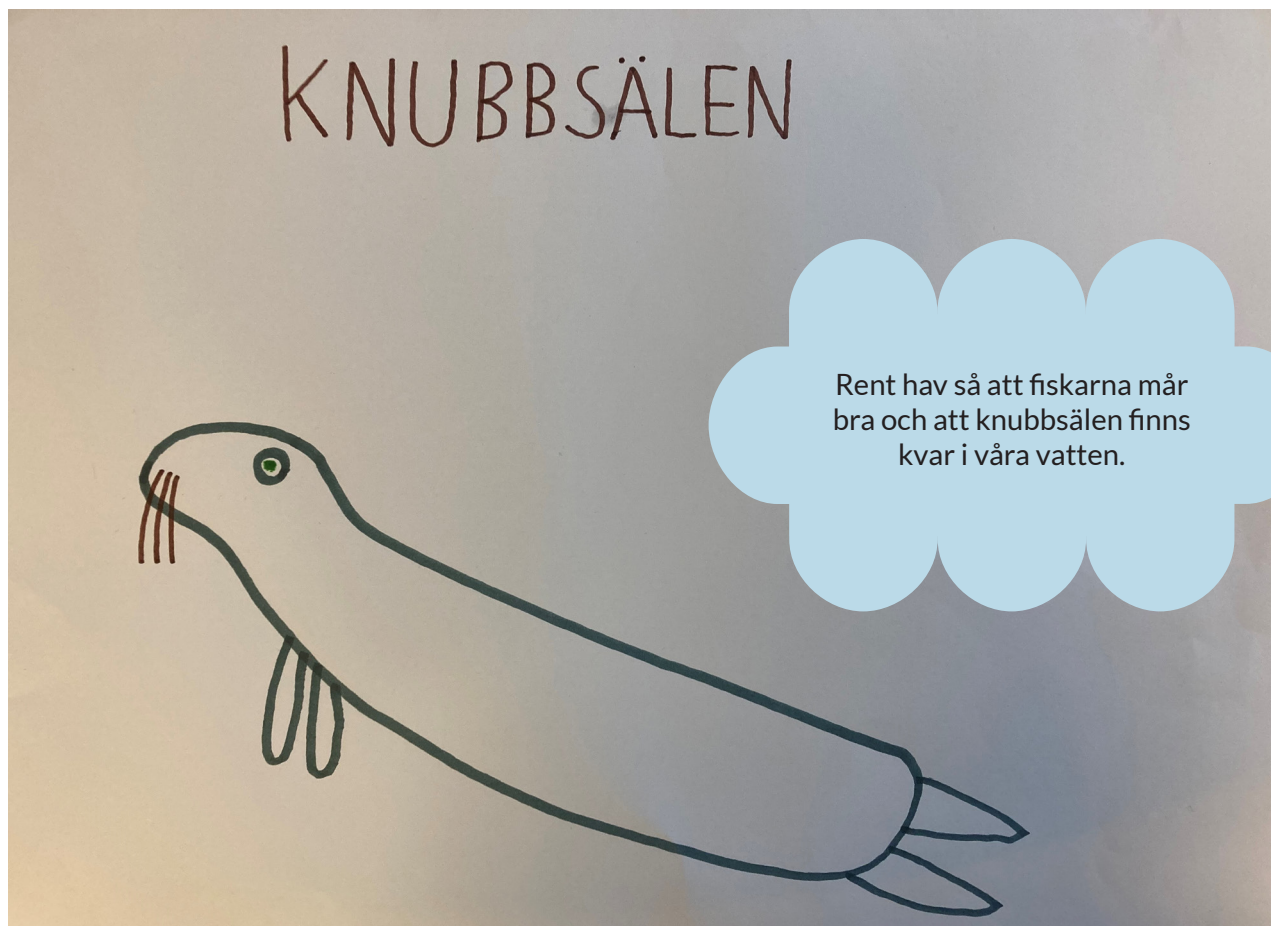
Vad skulle du önska fanns i framtiden?

- En simhall, bubbelpool och spaavdelning
- Teater på Tjörn
- Det skulle vara bra om det fanns större LSS-lägenheter att hyra.
- I framtiden vill man kunna köpa ett stort hus nära skolan så barnen kan gå själva och hänga lite ute med kompisar på en fotbollsplan nära hemmet.
- Människor blir mer medvetna och är snälla mot varandra.
- En ökad tolerans för olikheter.
- Fler mötesplatser där man kan dansa, träffa vänner, lyssna på musik, se teater och få en meningsfull fritid.
- Att biblioteket finns kvar då det är viktigt.
- Att det ska finnas ett sinnesrum någonstans på Tjörn. Dit människor kan boka in sig. I sinnesrummet ska de finnas lugn meditativ musik, natur som hav och fåglar och grönska samt massage.

- Rent hav så att fiskarna mår bra och att knubbsälen finns kvar i våra vatten.
- Tåg på Tjörn för det är bra för miljön.

Vad är du rädd för ska hända i framtiden?

- Vi är rädda för att naturen inte mår bra och att djuren inte mår bra
- Vi är rädda för att skogen försvinner
- Bli av med bostaden. Att kommunen kommer att bygga något annat där eller andra bostäder där vi inte kan bo.
- Att det ska börja brinna, olyckor. Det är viktigt att känna sig trygg.
- Ny teknik som är svår att förstå.
- Att det ska bli krig eller stora bråk mellan olika människor.
- Att folk ska peka på mig för att jag är annorlunda.
- Att människor ska bli arga.

Fokusmöten

Under våren 2022 hölls fokusmöten med fyra olika teman, *landsbygdsutveckling, klimat och natur, friluftsliv och rekreation* samt *skärgården*. Till respektive tema bjöds politiker och särskilt valda grupper in. Under fokusmötena genomfördes bland annat SWOT-analyser för att identifiera hot och möjligheter.

Landsbygdsutveckling

Fokusdialogen om landsbygdsutveckling hölls tillsammans med bland annat representanter från Lantbrukarnas riksförbund, Omställning Tjörn, politiker och tjänstemän. Dessutom hölls separata möten med dels Lantbrukarnas riksförbund och dels Egnahemsfabriken.

Sammanfattning av synpunkter

Infrastruktur

Under mötet framkommer det att det behövs fler gång- och cykelvägar, både för turister och boende. Ett önskemål är en cykelled från Myggenäs till Sundsby. Förslagsvis kan cykelleder dras på äldre landsvägar över hela Tjörn så att cyklister inte behöver vara på bilvägarna.

Det nämns också att det är viktigt att elförsörjningen prioriteras framöver. Förslagsvis kan lokala förutsättningar som sol, vind och vatten nyttjas som de gjort i Samsø (Danmark). Ett projekt där vinsterna från energiproduktion återgår till lokalbefolkningen.

Ett problem är att diken inte underhålls. Det drar ner avvattningsförmågan och leder till att jordbruksmark översvämmas vid kraftig nederbörd. När åkermarken blir översvämmad har det negativ effekt på miljön, som till exempel gasavgång. Idag finns fler hårdgjorda ytor vilket kräver mer underhåll. När ett planområde uppströms planeras är det önskvärt att utreda hur dräneringen kommer att påverka markägare nedströms.

Jordbruk

Det framhävs att jordbruksmarken behöver bevaras och landskapet hållas öppet. Ett förslag är att det minst borde vara 1 600 hektar åkermark på ön, vilket är mycket lite för en kommun som Tjörn.

Det lyfts att det är svårt att bruka små ytor av jordbruksmark som skapas vid exploatering. Små remsor bör istället slås ihop till en stor.

Andra saker som försvårar för jordbruket är bland annat kulturresevat som sänker fastighetens värde så den inte längre går att belåna. EU-stödet är problematiskt eftersom stödet beräknas utifrån antal hektar åkermark och fälten på Tjörn är små.

Det lönar sig inte att vara småbonde. Lönsamheten i spannmål är dålig och det är höga insatsmedel. För att gynna kommunens lantbrukare bör det finnas lokal upphandling av kött, frukt och grönt.

Det skulle också vara bra att se till nya jordbruksmetoder som inte kräver stor traktor, såsom att producera mat för självhushållning och att inte sälja till grossistdistributör utan hitta lokala marknader. Ett plöjningsfritt jordbruk kan få ner priserna för produktion och ändå hög avkastning, då blir småskaligheten en fördel.

Bevara åkermarken

Skapa förutsättningar för sol- och vindkraft och bli självförsörjande på el.

Sammanfattning av SWOT-analys om landsbygdsutveckling

Nutid

Styrkor

En styrka är Tjörns småskalighet som skapar korta avstånd och närhet. Även att det finns många eldsjälar, innovationskraft och en "vikänsla" i kommunen. Det finns också bra odlingsförutsättningar vilket möjliggör matförsörjning i framtiden. Andra styrkor som nämns är golfströmmen, betesmark, sol och vind.

Svagheter

Generationsväxling är idag svårt eftersom det innebär stora kostnader att ta över jordbruk. Många som ärver mark säljer den vidare som tomtmark. Detta skapar svårigheter med att bevara jordbruket. En annan svaghet som lyfts är att det finns en bilburen kultur, och att kollektivtrafik bör arrangeras på andra sätt än idag.

Andra svagheter som nämns är kunskap kring odling, låg resiliens, småskalighet och att det är dyrt att verka på Tjörn.

Framtid

Möjligheter

Specialisering på frukt- och grönt, solpanelsdalar, musselodling, låna ut mark, förbinda kultur och landsbygd med cykelvägar, ökad självförsörjningsgrad, grön landsbygdsturism.

Hot

Flera hot som lyfts är kopplade till klimatförändringarna, så som för mycket och för lite vatten samt två graders uppvärmning. Ett ytterligare hot är igenväxning av jordbruksmark. Dels för att marker hos dödsbon går i stå och sedan säljs som tomter, dels ett ointresse av att nyttja odlingsmarken bland boende.

Andra hot som nämns är: beroendet av importerade resurser, svag lönsamhet för livsmedel, reservatsbildning och brist på kunskap kring regler för upphandling.

Platser med särskild potential för utveckling

Avverka skogen är ett måste på Tjörn. Förr fanns skog på Hakenäset, man ville tidigt 1900-tal ha brännved så skogen planterades för att få värme inomhus. Den tredje generationen är nu mellan 60 och 80 år när den ska slutavverkas. Vi har lika mycket skog som åkermark.

Småskaliga producenter känner först inte till varandra. Så bra med Kållekärr som ett ord för detta.

Vi har mycket berg som lämpar sig att bygga villor på.

Kållekärr-Skårhamn lägg inga odlingar där förrän avvattning ordnats i låglänta vikar.

Igenvuxna potatislyckor i norrbackar där solen kommer från söder hyser goda förhållanden.

Det finns rekreativa och samhällsekonomiska vinster med att ha skog, så att det inte bara tas ut kalhyggen.

Lantbrukarnas riksförbund

Tillsammans med Lantbrukarnas riksförbund hölls ett separat fokusråd om lantbruk och jordbruksmark.

Lantbruket idag

Målkonflikter

Det finns konkurrens om marken i och med att lantbruket behöver skyddas samtidigt som fler vill bo på ön, detta skapar en risk för målkonflikter kring motstridiga intressen. Det kan det uppstå målkonflikt om bevarande och vad marken är mest lämpad för vid bland annat kalhygge. Här krävs utbildning och förståelse för olika intressen.

Nybyggnation

LRF påpekar att man bör bygga utefter berg och impediment i stället för att bygga på åkermarken. Framöver kan det tillämpas i till exempel Vallhamn där det med fördel går att utöka industritomterna i berget framför platt mark.

Det hade varit önskvärt om olika platser värderades utifrån olika preferenser. Områden i Höviksnäs är inte längre lämpliga att bruka, varpå exploatering kan vara samhällsnyttig i syfte att stötta service och redan gjorda investeringar i infrastruktur. Om mark måste tas i anspråk bör kommunen hjälpa till att ordna arronderingen på omkringliggande jordbruksmark för att ha en sammanhållen jordbruksmark.

Möjliggöra produktion av obrukad mark

För att använda mark i träda behöver svenska produkter värderas högre än importerade. Lantbrukarna ser dock ett ökat intresse för

LRF kan med fördel ses som remissinstans i planarbetet.

detta. Fälten är små på Tjörn och det kan vara tre till fyra ägare per fält. Små åkerlappar får lämnas obrukade då det inte går att vända maskinen. Sedan 1995 får man inte längre lägga igen diken eller göra större gärdesgårdar vilket har försvårat för lantbruket.

Vatten och avlopp samt dagvatten

Vid utbyggnad av vatten och avlopp (VA) måste hänsyn tas till jordbruket. Om VA-ledningar går igenom jordbruksmarken påverkar det produktionen. Det är önskvärt om markägaren störs så få gånger som möjligt, och att marken återställs skyndsamt efter grävning.

LRF påpekar även att översvämningar påverkar jordbruket. Det kan vara miljöfarligt avfall i bäckar och diken vilket är svårt att rensa då det måste köras till deponi. Det är viktigt att se hur fler hårdgjorda ytor kommer att påverka jordbrukarna.

Fortsatt arbete

Grön infrastruktur

LRF framför att grön infrastruktur bör ses som en lika relevant resurs som vägar eller byggnation, och att det respekteras i planering. Stort fokus på exploatering har lett till att jordbruksmark ses som ett tomrum. Biologisk mångfald förutsätter betande djur.

Jordbruksmarkens värdering och jordbruket

LRF menar att det vore önskvärt att marken värderas, möjligtvis genom en värderingsmall. Testprojekt för detta har genomförts på andra platser. Tyvärr kan det finnas konflikt kring värdering, där små åkerlappar får högre värde till följd av biologisk mångfald, vilket inte alltid går ihop med produktionspotential för livsmedel.

Det viktigt att generationsboende på gårdar medges så att jordbruket kan föras vidare. Trots att den gällande översiktsplanen fokuserar på huvudstråken och serviceorterna har spridd bebyggelse ökat. Det gör att det är trångt utifrån jordbrukets perspektiv.

Närliggande industri är tråkig i sitt utförande och bidrar till att man inte vill upplåta mark för

verksamheter. Därför vore gestaltningskrav önskvärt, så att byggnaderna harmoniserar med området eller landskapet.

Nybyggnation

Enskilda bostadshus kan skapa problem för jordbruket. Det är viktigt att se till naturliga barriärer och landskapsrum vid nybyggnation. Hästgårdar kan med fördel ligga på obrukbar jordbruksmark.

Egnahemsfabriken

Tillsammans med Egnahemsfabriken hölls ett separat fokusmöte om landsbygdsutveckling och Egnahemsfabrikens verksamhet.

Landsbygdsutveckling

Under mötet framförs det att landsbygdsutveckling bör möjliggöras utan att exploatera jordbruksmark eller att bygga för mycket. Annars finns det risk att landsbygdens unika värden urholkas. I den gällande översiktsplanen uttrycks detta som en ambition men verktyg saknas, till exempel styckas en del gårdar av men säljs sedan som fritidshus. För att locka ungdomar i syfte att få fler invånare kan fler bostadsområden anläggas, men det är också viktigt att kunna utveckla sin plats och möjliggöra verksamheter i anslutning till sitt boende på landsbygden.

Unga till Tjörn

Tillsammans med bland annat Formas driver Egnahemsfabriken ett forskningsprojekt. Projektet handlar om att sprida kunskap om en innovativ designmetod för självbyggare till unga människor. Om kommunen vill stötta Egnahemsfabriken och se verksamheten som en resurs så kommer det gynna unga människor (även andra grupper) samt landsbygdsutvecklingen.

Byggemenskaper

För många är det en dröm att bo på Tjörn, framför allt bland yngre människor som vill jobba mindre och bo hållbart. Dessa efterlyser byggemenskaper. De vill ofta gå ihop och det är bra om kommunen uttrycker en viljeinriktning

om att möjliggöra det. Andra kommuner har till exempel samarbetat med byggemenskaper genom ekonomiskt stöd eller med en landsbygdsutvecklare som kan lotsa intresserade vidare. Det behöver inte bara tas ny mark i anspråk, istället kan exempelvis lador byggas om till bostäder.

För att få fler att bli kvarboende efterlyser Egnahemsfabriken aktiv stöttning från kommunen. Det är en rörelse som redan är igång. Kreativa lösningar eftersökes, andra kommuner har till exempel gått i kommunal borgen. Aktörer söker kommunal tomträtt och små tomter för att möjliggöra bygginsatser i befintliga bystrukturer.

Tiny houses

Egnahemsfabriken ser ett stort intresse av "tiny houses" och det finns en stor rörelse runt detta. Egnahemsfabriken önskar att kommunen såg det som landsbygdsutveckling och gör en policy eller en uttryckt viljeinriktning om det.

Mark

Tillgången till mark är idag ett hinder. Det vore positivt om mer mark kunde upplåtas genom markanvisning eller att det fanns en mer positiv syn på flerbostadshus i lantligt läge eftersom det finns ett stort intresse för detta. Även koloniområde nära bostäder är önskvärt, gärna med bebyggelse om 30 kvm med möjlighet till sommarboende. Egnahemsfabriken är också arbetsgivare och många i verksamheten vill bo på Tjörn, men det finns inte nog med mark.

Egnahemsfabriker lyfter även fortsatt utveckling av den egna verksamheten och önskar vara med i framtida detaljplan för att veta om verksamheten kan vara kvar på platsen.

Om mark fanns skulle man kunna samverka för att få fler åretruntboende, särskilt yngre sådana.

Klimat och natur

Deltagare i fokusdialogen om klimat och natur var bland annat Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden WWF, lokala klimatgrupper, politiker och tjänstemän.

Sammanfattning av synpunkter

Klimatet i den nya översiktsplanen

Under mötet diskuteras klimatets roll i den nya översiktsplanen. Miljön behöver prioriteras och vara en del av den nya översiktsplanen. En omställning krävs och därför kan kommunen inte längre släppa på fler enskilda avlopp eller bygga nya hamnar.

En strategisk miljöbedömning bör göras inom arbetet med ny översiktsplan. Det är viktigt att politiker lär sig om den stora säsongsvariationen och hur det påverka ön: för där människor finns blir det störningar. Genom att arbeta i en process går det att följa upp år efter år.

Låt ÖP:n spela den roll den kan som vägledning för invånarna och ledstång för tjänstepersonerna.

Grön infrastruktur behöver kartläggas för att hitta de gröna spridningskorridorerna så att det går att se var landskapet splittrats. Därför behöver kartor mycket god upplösning göras på lokal nivå. Naturvårdsprogrammet behöver revideras så att grön infrastruktur inkluderas.

Havet

Mötesdeltagarna lyfter den statliga utredning *Havet och människan* som tar upp viktiga frågor om kopplingen mellan land och hav, så som enskilda avlopp, fritidsbåtar, och ålgräs. Den nya översiktsplanen bör också ha en stark koppling till ny naturvårdsplan. Inför den förra naturvårdsplanen gjordes ett omfattande inventeringsarbete vilket kan behöva tittas på igen.

Havet är en av öns stora tillgångar och här bör kommunen se över sitt förhållningssätt. Under mötet efterfrågas en mer restriktiv hållning till nya marinor och småbåtshamnar. Det går inte längre att erbjuda varsin båtplats till alla.

Energiförsörjning

En del av kommunens klimatomställning bör vara lokal produktion av förnybar energi med sol- och vindkraft för att bli mer självförsörjande på el. I detta bör kommunen föregå med gott exempel, vara en aktiv medspelare, och uppmuntra företags intresse för detta. Ett förslag är att vid framtagande av detaljplaner bör det finnas krav att nya hus ska kunna ha solpaneler.

Bostäder och befolkningstillväxt

Kommunens önskan om befolkningstillväxt och ökad bebyggelse ifrågasätts. Det lyfts fram att naturen är det viktigaste för ön.

Det är dock en stor bostadsbrist på ön, och ska man bygga bör det vara för helårsboende. Det finns många villor som bara är bebodda på sommaren. Fler fastigheter ger inte säkert fler helårsboende. Sammanhängande och hållbar bebyggelse är viktigt. Det kan göras genom att bygga på ett miljövänligt sätt och i närhet till laddstationer för elbilar, kollektivtrafik samt gång- och cykelvägar.

Kollektivtrafik

Flera lyfter vikten av hållbara transporter, inte minst i form av kollektivtrafik. Det önskas bland annat bussar till kommunens sevärdheter, samt gratisbussar till dessa på sommaren för öns turister. Även utökad och smidigare kollektivtrafik för pendling samt fler cykelbanor efterfrågas.

Förnybar energi –
kommunen kan göra
mycket

Främja smidig
kollektivtrafik

Sammanfattning av SWOT-analys om klimat och natur

Nutid

Styrkor

Tjörns unika naturmiljö omnämns flera gånger som en styrka. Även att öns unika natur- och kulturmiljöer lockar många människor.

Andra styrkor som nämns är befintliga kommunsamarbeten som redan finns kring naturvård, det pågående arbetet med nya översiktsplanen och att det finns bördig jordbruksmark.

Svagheter

Det råder enighet kring att det tas för lite eller ingen hänsyn till klimatförändringar och kommunens klimatomställning. Även att det finns bristande kompetens inom dessa frågor. Det lyfts också att det finns en politisk ovilja till omställning, gamla tankesätt och brist på koordination.

Barnkonventionen behöver tas hänsyn till, hur ska barn kunna påverka?
Som en direkt konsekvens är barnens viktigaste förutsättningar klimatet.

Att spränga i berg måste upphöra, detta är irreversibla ingrepp och vi kan aldrig få dem tillbaka igen.

Framtid

Möjligheter

Den mest framträdande möjligheten är kommunens möjligheter att bli självförsörjande på förnybar energi med sol- och vindkraft. Den nya översiktsplanen behöver ta avstamp i att koldioxidutsläppen måste minskas. I och med den nya översiktsplanen har kommunen möjlighet att starta ett strategiskt och systematiskt klimatarbete. Kommunen bör satsa på fler gång- och cykelvägar, inte minst längs viktiga befintliga vägar.

Även turismen kan utvecklas till en hållbar sådan, till exempel framhäva att det inte bara är en kultur- utan även miljökommun.

Andra möjligheter som nämns är attraktivt läge, nya människor, krav på helårsboende och potentiellt jordbruk.

Hot

De flesta hot som lyfts är direkt kopplade till effekterna av klimatförändringarna: högvatten, vattenbrist, minskad biodiversitet, havsnivåhöjning, torka eller skyfall.

Det finns också flera hot som är kopplade till bostadsbebyggelse, så som fastighetspriser, spridd bebyggelse vilket innebär öka behov av transporter och enskilda avlopp, och att Tjörn blir en fritidskommun med få helårsboenden

Bostadsbristen gör att unga flyttar från kommunen. Kommunen har en köande andel äldre. Andra hot som nämns är fritidsbåtars påverkan på grunda marina miljöer, överfiskning, övergödning, pandemi och äldre kustnära bebyggelse.

Friluftsliv och rekreation

Fokusdialogen om friluftsliv och rekreation hölls med bland annat Friluftsförbundet, Tjörns ridklubb, Sportfiskeförbundet, Hjalteby sjöscoutkår, Valsängs ryttaförening, politiker och tjänstemän.

Sammanfattning av synpunkter

Tillgänglighet

Tillgänglighet till Tjörns vackra natur- och kultur-områden behöver främjas. Eftersom bussar inte går till motionsslingor eller friluftsområden behöver det finnas tillräckligt med parkeringsplatser, vilket det finns för lite av idag. Även gång- och cykelvägar vore bra för att avlasta biltrafiken. Med bra parkering vid badplatser kan dessa även nyttjas vintertid.

Det är ofta mycket folk vid Sundsby och det upplevs svårt att hitta till andra platser än de redan kända. Deltagarna på mötet föreslår en karta över alla vandringsstråk vilket skulle innebära mindre slitage på de mest kända platserna.

Naturlekplatser längs lederna så att barnfamiljer får det roligt längs vägen.

Inte lägga allt krut på ett ställe.

Det skulle också vara bra om fler friluftsområden skulle ha toalett eller sophantering, samt tydligare information om var det finns. Andra saker som önskas längs lederna är fler grillplatser och platser för övernattningsläger nya och befintliga leder.

Lekplatser

Det behövs fler kommunala lekplatser. Idag finns det bara en liten i centrala Skärhamn och en i hamnen i Kyrkesund. Detta trots att det finns gott om plats i till exempel Kållekärr. Det efterfrågas även mötesplatser för alla åldrar.

Det är inte uppskattat att lekutrustning flyttats från Kållekärr till Skärhamn. Lekplatsen i Skärhamn ligger inte på en bra plats.

Förslag på alternativa lokaliseringar är:

- Riv biografen och gör parkeringsplatser där och använd nuvarande parkeringsplats till mötes-/lekplats.
- Ta bort parkeringsplatserna som gränsar mot "torget" och utöka ytan där.

Stigar och vägar

Genom att kombinera naturstigar för cyklar, ridning och hundpromenader, i stället för endast gång- och cykelbanor, kan de knytas ihop och förlängas.

Det finns dock svårigheter med kombinerade vägar. Vid Tjörns ridklubb blir hästarna skrämde när mountainbikes dyker upp hastigt. Bra skyltning med information till cyklisterna har förbättrat situationen.

Det påpekas att ridvägar har byggts med egna medel på vissa håll. De har fått lov av privata markägare och kommunen. Det fanns ett försök till ridväg mellan flera ridklubbar. Det finns totalt 20 ridhus på Tjörn så intresset för ridvägar bör vara stort.

Fiske och havsmiljö

Även för de som fiskar eller har båt behövs fler parkeringsmöjligheter, då även för släp. Detta kan generera fler besökare.

En fortsatt klok och strikt implementering av strandskyddslagstiftningen önskas. Det lyfts även att förändringen av strandskyddet vid små sjöar och vattendrag kan ha en negativ inverkan på havsöringsyngel upp till två års ålder. Man önskar att återkomst av Tjörns tidigare starka kustfiskebestånd prioriteras, det var tidigare ett av öns signum.

Främja naturliga cykelstigar.

Sammanfattning av SWOT-analys om friluftsliv och rekreation

Nutid

Styrkor

Tillgången på en varierande natur är en styrka som lyfts av flera. Andra styrkor som nämns är viljan att göra något åt friluftslivet och att det är relativt glesbefolkat.

Svagheter

Bristande tillgänglighet till friluftsområden och parkering i nära anslutning till dessa är en svaghet. Det finns även bristande service i form av toalett och sophantering. Det saknas någon i kommunen som driver frågan över tid.

Andra svagheter som lyfts är förlust av kustfiskebeståndet och parkeringsmöjligheter längs kustbandet.

Framtid

Möjligheter

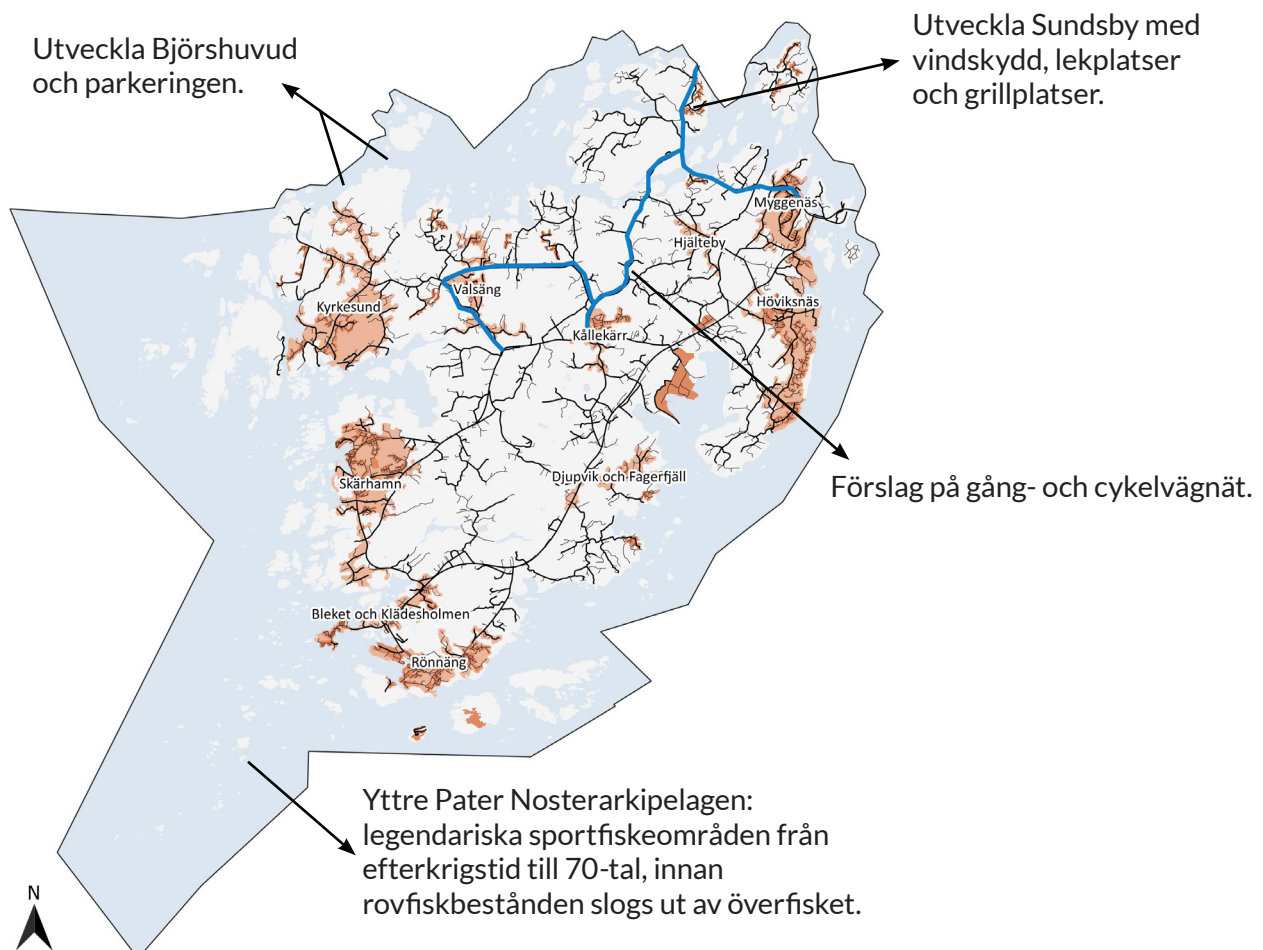
Göra det enkelt att komma igång med nya projekt så kan man utveckla dem efterhand, småskalighet i närområdena, hälsofrämjande med friluftsliv, ökad sportfisketurism och ett hållbart småskaligt yrkesfiske.

Hot

Exploatering som ger stor påverkan på naturen eller kustzonen, samt att det blir för mycket folk på samma plats så att naturupplevelsen försvinner. Även övergödning, dikning, rensning, rätning, grumlig och exploatering av mindre vattdrag som till exempel är viktiga för havsöring.

Andra hot som nämns är tid och ytterligare kollaps av fiskebestånd på grund av överfiske.

Platser med särskild potential för utveckling

Skärgården

Sammanfattning av synpunkter

Under våren 2022 höll kommunen två dialogmöten som fokuserade på skärgårdens förutsättningar. Deltagare i fokusdialogen om skärgården var bland annat representanter från Tjörns olika öar, intresseföreningar, politiker och tjänstemän.

Vid det första mötet uppstod en rad frågor som diskuterades och besvarades under det andra mötet. Flera frågor berör så gränsdragningen mellan den kommunomfattande översiktsplanen och fördjupningen för havet för Tjörns och Orust kommuner. Andra frågor handlar om hur samhällsföreningarna kan bidra med kunskap och ge synpunkter på förslaget till översiktsplan.

I övrigt handlar frågorna om:

1. Att bevara kustnära industrimark. Viktigt att behålla kajer med industrimark.
2. Hur området runt Astrids Fisk kan utvecklas.
3. Hur infrastrukturen kan utvecklas till de öar som har bofast befolkning. Viktigt att utveckla färjetrafiken. Exempelvis med eldrivna färjor och fler linjer.
4. Hur kommunens landsbygd kan utvecklas.
5. Hur kommunen kan få bofast befolkning i skärgården. Kollektivtrafik och pendelparkering vid färjeläge i Rönnäng lyftes särskilt fram.
6. Skydd av natur- och kulturmiljöer i skärgården. Viktigt att utgå från Agenda 2030 och andra miljömål.
7. Att bevara jordbruksmark för att säkra livsmedelsförsörjningen.

Viktigt med kommunikationer och infrastruktur.

Levande åretruntsamhälle

Flera av synpunkterna är kopplade till vikten av att åretruntsamhället ska vara norm. Helårsboende ska vara en grund, bebodda hus är viktigt. Genom att få deltidsboende att komma oftare kanske några väljer att flytta ut på heltid. Även turismen och företagen bör finnas året runt.

Kommunikationer

Att förbättra kommunikationerna är avgörande. Förslag som lyfts är en sommarlinje med färja till Skärhamn, gästplatser för båtar från öar i Skärhamn och Rönnäng, samt förbättrade kommunikationer till Härön.

Sommarbesökare är en förutsättning, ger arbetstillfällen.

Åstols Båtförening

Åstols båtförening önskar bygga ut sin småbåtshamn. Detta för att hantera öns växande båtliv och för att möta friluftslivets, besöksnäringens och de boendes förväntningar på att få ta del av Västerhavet.

Idag är hamnens båtplatser fulltecknade. Fler kommer att flytta till ön och under sommaren är det fullt i gästhamnen och det finns svårigheter med att ta emot dagbåtturister. Föreningen har identifierat fyra möjliga platser för utbyggnad:

1. Inloppet på norra sidan Rökeriet. Eventuellt med pirutbyggnad till ostpricken.
2. Söder om södra piren.
3. Strax norr om norra kajen, inklusive holmarna norr om rökeriet.
4. Stora viken väster om idrottsplan Stormvallen.

Sammanfattning av SWOT-analys om skärgården

Nutid

Styrkor

Kalven

Öns långa rika historia och kulturarv. Att det finns en unik, lugn natur med rara växter och att det är en lagom exploateringsnivå. Andra styrkor som nämns är olika kunskaper som kompletterar varandra, gott föreningsliv, goda grannar och åretruntsamhälle.

Åstol

Det finns engagemang, samarbete, mötesplatser och ett rikt föreningsliv. Även havet, naturen, ren luft och riksintressen lyfts flera gånger. Andra styrkor som nämns är kulturhistoria, museum och samhällsservice.

Härön

Oftaboende och åretruntboende ökar. Färjeförbindelsen och länsvägen är en styrka. Flera styrkor är kopplade till naturen så som vandringsleden, badplatsen, naturreservat med skötselplan och Herrö Båg. Annat saker som nämns är stark intresseförening, skolhuset och Magasinet.

Svagheter

Det lyfts flera svagheter kopplat till boende. Såsom minskat heltidsboende, tomma hus, få hus till salu och att heltids- och deltidboende har olika syn på hur saker ska skötas. Det är också dyrt att bo och med transporter och underhåll. Samhällsservicen är begränsad och väderberoende. Andra saker som nämns är hamnen som är i dåligt skick, för få laddstationer för bil och båt, dåliga parkeringsmöjligheter, beroende av grannöar.

Härön

Stort tryck på naturen då besökarantalet har ökat med det dubbla. Trots ett ökat antal besökare och boende minskar färjeturerna. Det saknas parkeringsplatser och laddstationer. Annat som nämns är att ön exploateras med fler bostäder, dålig belysning på parkeringsplats och att det tar lång tid för räddningstjänsten att komma.

Framtid

Möjligheter

Ökat åretruntboende, möjlighet att arbeta hemifrån, goda kommunikationer, ambulansfärja och ett samarbete med räddningstjänsten. Annat som nämns är jordbruksmark, hållbar energiproduktion, laddstationer, företag som skapar arbetstillfällen och parkeringar i Rönäng.

Härön

Utveckla hållbar vattenturism med till exempel snorkelleder, och naturreservaten. Även Magasinets utveckling och sommarjobb till öns ungdomar.

Hot

Fler hot är kopplade till naturen. Ett högt tryck på naturen till följd av många besökare, hög exploatering, havets välmående och höjda havsnivåer. Det lyfts också att urbana normer råder och att det finns ett avtagande engagemang från kommunen när det gäller heltidsboende. Det finns inte heller en organiserad räddningstjänst, ingen färjetrafik kvälls- och nattetid. Hemtjänsten kan inte komma.

Andra hot som nämns är att all mark är privatägd, stigande huspriser, riktlinjer för sjöbodas, minskad delaktighet, åldersstrukturen och inga laddmöjligheter för elbåtar.

Härön

Även här lyfts räddningstjänstens tillgänglighet, försämrade kommunal transport, klimatpåverkan och höjda havsnivåer. Andra hot som nämns är att det inte finns en plan för parkeringsplatser parkeringar för rörelsehindrade eller laddstationer. Även försämrade kommunal service, minskad möjlighet till renoveringar på grund av strandskyddet och minskat utbud i näringslivet som hindrar tillväxt.

Finns en drivkraft med många positiva boende på ön som ser möjligheter

Min gröna plats

I dialogen *min gröna plats* kunde invånare lämna synpunkter om kommunens gröna ytor och sin närrekreation. Bland annat kunde man markera ut gröna platser man uppskattade i kommunen och svara på frågor om varför man uppskattade just dessa platser. Dialogen genomfördes inom ramen för kommunens naturvårdsprogram, men svaren har varit viktiga i arbetet med ny översiktsplan. Dialogen genomfördes under 2022 och sammantaget svarade drygt 100 personer.

Sammanfattning av synpunkter

De markerade platserna är till överhängande del på den västra sidan av Tjörn (se karta på nästa sida). Många har pekat ut platser runt bland annat Skärhamn, Rönnäng-Bleket, Stockevik, Säby, Toftenäs, Bö tjärn och Åstol. På östra och norra delen av Tjörn är det främst området runt Sundsby, Myggenäs och Höviksnäs som är utpekade.

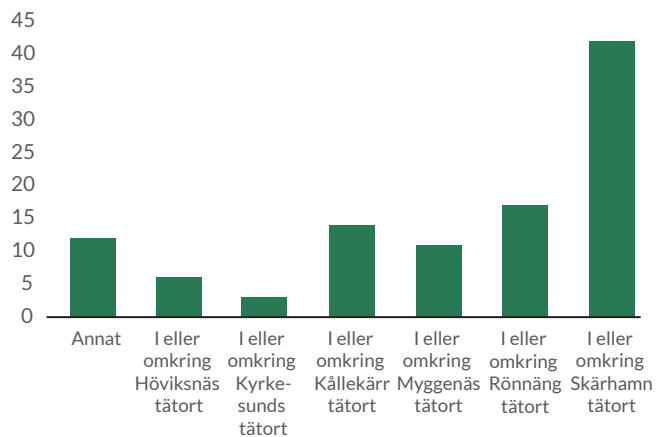
De flesta tar sig till fots till sin gröna plats och många besöker platsen oftare än en gång i veckan.

Det som allra flest söker på sin gröna plats är lugn och stillhet följt av grönska och lummighet, närhet till vatten, möjlighet att promenera och motionera, fin utsikt samt att se fåglar, djur och vackra blommor. Det som skulle få invånarna att besöka grönområden oftare är bland annat om det fanns mer "vild" natur, om det var lättare eller närmare, eller om det fanns större sammanhängande områden för motion. Andra saker som saknas är exempelvis bättre information, fler möjligheter att sitta eller platser nära områden där man redan rör sig mycket i vardagen.

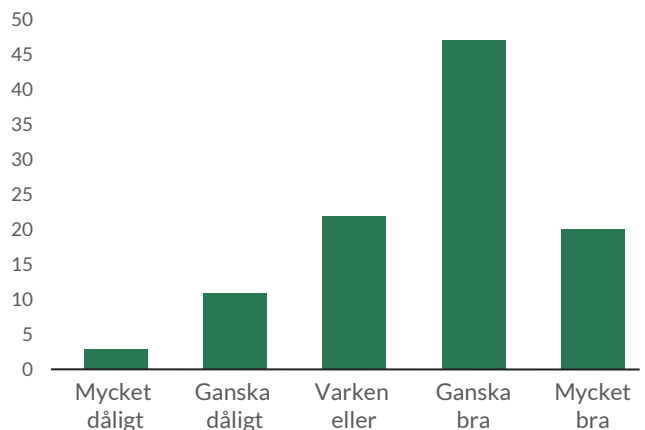
Gröna, lugna områden i samhällsbebyggelsens närhet, både insprängda bland bebyggelse och i dess utkanter är ovärderliga!!
Bygg inte på alla berg och höjder!!

Fler utbyggda och säkra cykelvägar, separerade från biltrafiken.

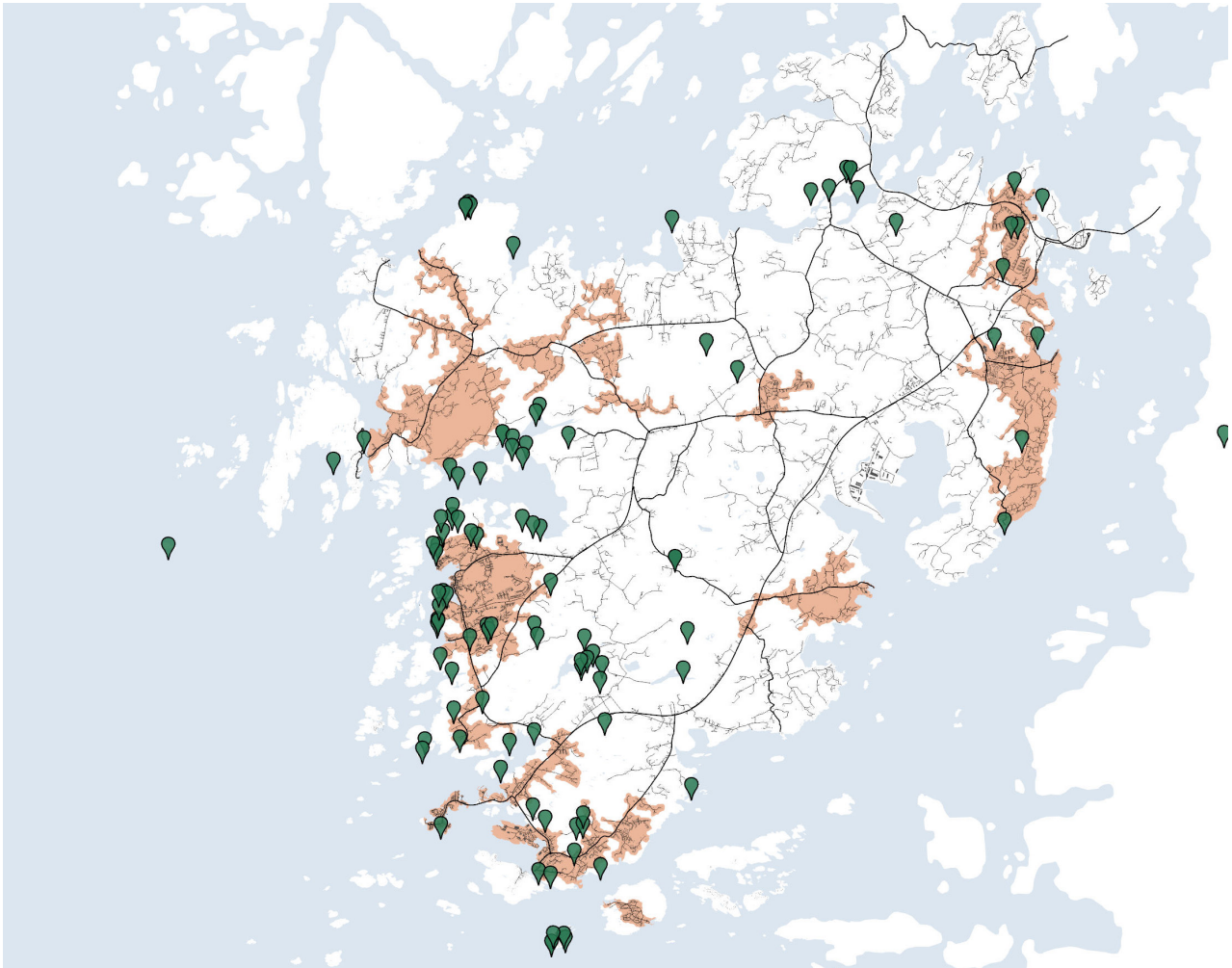
Var i kommunen bor du ungefär?

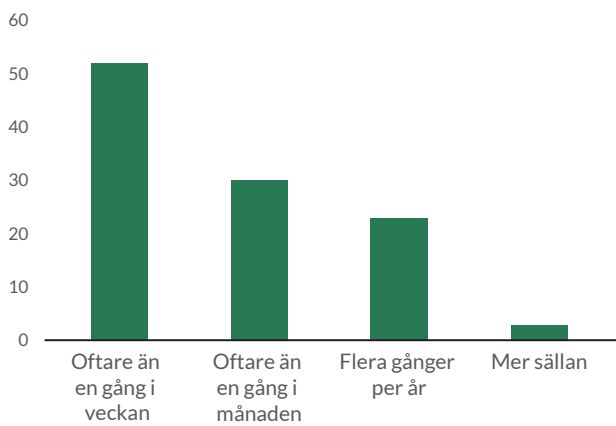
Hur tycker du miljön är i utformad i den tätort du bor i eller närmast?

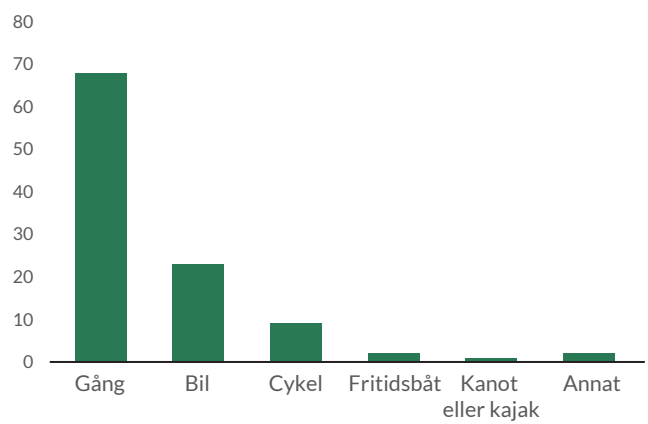
Min gröna plats

Hur ofta besöker du den här platsen du markerade i kartan?

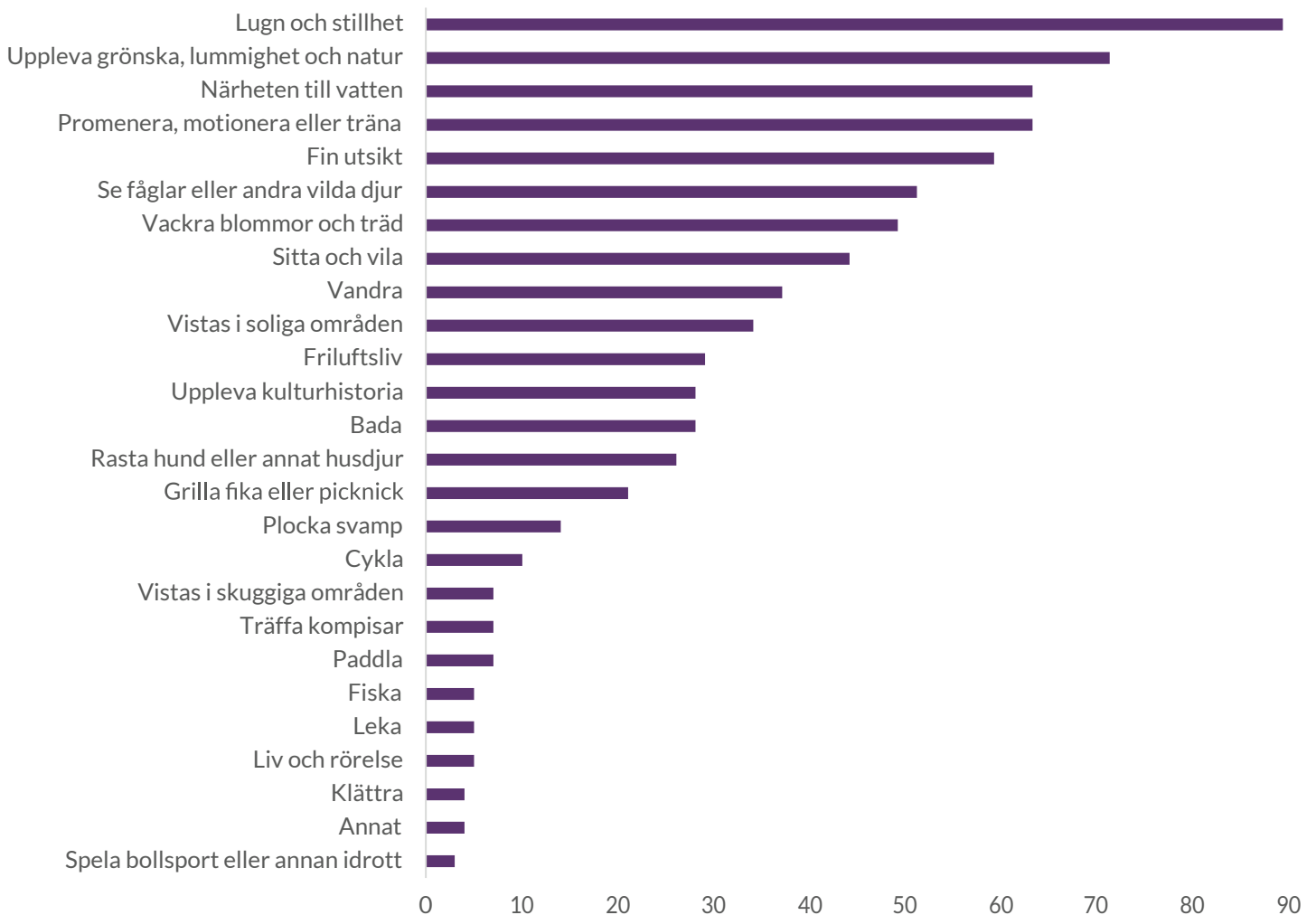

På vilket sätt tar du dig till platsen?

Varför besöker du just det här gröna området?

Är det något annat du vill tipsa om, kommentera, lyfta eller ge utvecklingsförslag kring som har med kommunens gröna ytor att göra?

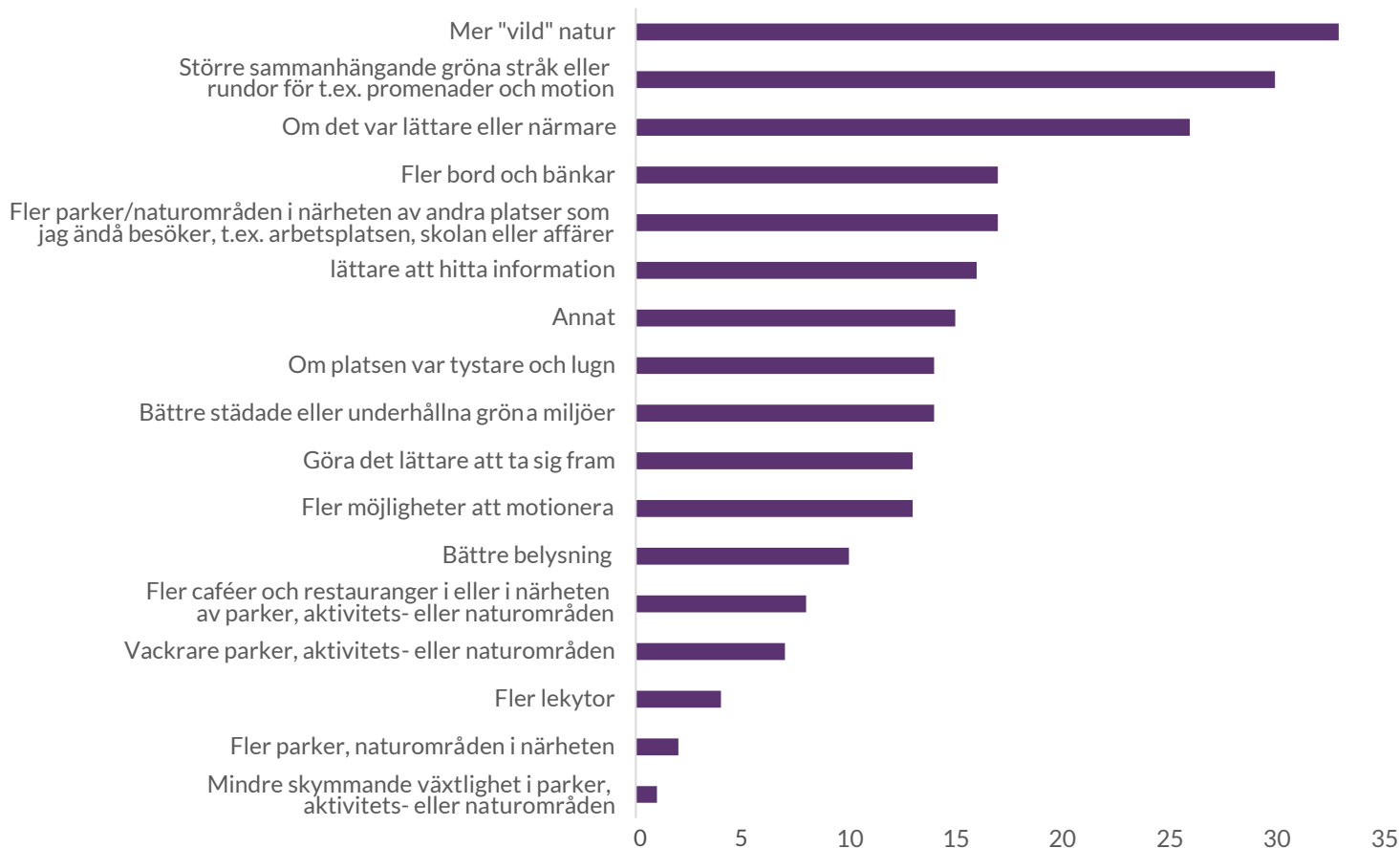
Många har synpunkter på möjligheten att ta sig till olika gröna områden i kommunen. Exempelvis saknas kollektivtrafik, det finns brist på cykelvägar och parkeringsplatser. Framför allt Bö tjärn nämns som en plats där det saknas parkeringsmöjligheter eller andra sätt att ta sig dit.

Några tycker att det saknas toaletter, belysning eller sittplatser. Flera lyfter att grönområden riskerar förstöras när kommunen exploateras. Avverkning av skog upplevs också som något som förstör naturupplevelsen för många, men även igenväxning. Några lyfter vikten av att värna vatten och vattenkvalitet. Invånarna önskar även mer och bättre information och fler motionslingor.

Mer sittplatser överallt!
Vi är många 80-plussare som är ute och går, det behövs bänkar för oss!
Inte så lätt att resa sig upp om man sitter på t ex ett nedfallet träd

Det vore så mycket värt om det fanns parkeringsmöjligheter i närheten av Bö tjärn.

Vad skulle få dig att generellt sett besöka gröna platser oftare?

Mer parkeringsmöjligheter och information var man kan parkera i de olika delarna av Tjörn, t ex Rönäng, Klövedal, Tolleby mm.

Mer våtmarker och vattenmiljöer. Högre biologisk mångfald och mindre ljusföroreningar.

Bra med information under sommarhalvåret för att bli påmind var en kan hitta nya smultronställen.

